



Diak

Sirpa Karjalainen

Helsinki

Sosionomi (AMK)-Kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja,

Varhaiskasvatuksen opettaja

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Opinnäytetyö, 2018

OSALLISUUS JA KASVATUSYHTEISTYÖ SEU- RAKUNNAN PÄIVÄKERHOSSA

TIIVISTELMÄ

Sirpa Karjalainen

Osallisuus ja kasvatusyhteistyö seurakunnan päiväkerhossa

59 s., 2 liitettä

Joulukuu, 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) – kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja, varhaiskasvatuksen opettaja

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Kokkolan suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen päiväkerhoyön kanssa. Opinnäytetyön aikana, syyskuudella 2018, päiväkerhotoimintaa toteutti kuusi lastenohjaajaa ja toimintaan oli ilmoittautunut 179 3–5-vuotiasta lasta, jotka oli jaettu 16 päiväkerhoryhmään. Toimintakauden alussa lastenohjaajat haastattelivat kerhotoimintaan osallistuneet lapset ja heidän huoltajansa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda haastattelulomake, joka tukisi paremmin lapsen ja hänen huoltajansa päiväkerhotoiminnan osallisuutta sekä huoltajien ja lastenohjaajien kasvatusyhteistyötä. Opinnäytetyössä luotu haastattelulomake rakennettiin työn keskeisten käsitteiden; osallisuuden, toimijuuden, kasvatusyhteistyön ja kristillisen kasvatuksen teoriapohjalle. Lisäksi työn tavoitteena oli saada tietoa uuden haastattelulomakkeen käytöstä lastenohjaajilta ja arvioida siten sen toimivuutta käytännössä.

Uusi haastattelulomake arvioitiin lastenohjaajilta pyydetyn palautteen avulla. Palaute antoi tietoa lapsen ja huoltajan haastattelulomakkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta, aikaisemman haastattelutavan ja uuden haastattelulomakkeen eroista sekä haastattelulomakkeella saatujen tietojen hyödyntämisestä. Lastenohjaajilla oli myös mahdollisuus antaa muuta palautetta. Kyselyn tulosten perusteella lastenohjaajat kokivat, että haastattelulomakkeelle asetetut tavoitteet tukea osallisuutta ja kasvatusyhteistyötä saavutettiin, lapsen ja hänen huoltajansa ääni tuli paremmin kuuluviin ja siten päiväkerhon ja perheen kasvatusyhteistyö mahdollistui paremmin kuin aikaisemmin. Lastenohjaajat kokivat myös saavansa haastattelulomakkeen avulla ideoita päiväkerhotoimintaan.

Lastenohjaajien palautteen mukaan päiväkerhotoimintaa on mahdollista kehittää haastattelulomakkeella saatujen tietojen pohjalta kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjojen ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaiseen suuntaan. Tämän opinnäytetyön tuotetta voi hyödyntää kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisessä laajemmin kuin Kokkolan suomalaisessa seurakunnassa, esimerkiksi Suomen evankelisluterilaisen kirkon työntekijöiden ja toimijoiden Sakasti.fi -portaalin kautta yhtenä lomakemallina seurakunnan päiväkerhoon tulevan lapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilanteesta.

Asiasanat: varhaiskasvatus, osallisuus, kasvatusyhteistyö, kristillinen kasvat

ABSTRACT

Sirpa Karjalainen

A study on participation and educational co-operation in the day clubs organized by the Kokkola Finnish Parish

59 p., 2 appendices

December, 2018

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

This study was implemented in co-operation with the early childhood education of Kokkola Finnish Parish. The aim was to create a new interview form for their workers of early childhood education and to evaluate the form. The new interview form should promote the participation of children and their guardians in the day club activities provided by the parish and enhance the educational co-operation between the guardians and the children's instructors. The interview form was based on the four main concepts of this work; participation, human agency, educational co-operation and Christian education.

These parish children's day clubs were organised and provided by six instructors during the autumn term 2018. 179 children from the age of three to five years old were divided into 16 clubs. To support the individual early childhood education, children's instructors interviewed all the children and their guardians at the beginning of the term. The new form was created for these interviews. To evaluate the usability of the form, a survey was conducted for the children's instructors. The questionnaire also gave an opportunity for the instructors to give open feedback.

The new interview form achieved the aims. The instructors stated that the opinions and thoughts of the children and their guardians emerged well with the new interview form. In addition, they got ideas to their daily work and felt that the educational co-operation between families and children's instructors was enhanced. Furthermore, the development of the early childhood education in day clubs could be well in line both with the early childhood educational documents and the plans of the Evangelical Lutheran Church of Finland, and the Finnish National Board of Education.

The interview form could be exploited more widely in the church for example via the Sakasti.fi which is a forum for the employees and volunteers of the Evangelical Lutheran Church of Finland.

Keywords: early childhood education, participation, educational co-operation, Christian education

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VARHAISKASVATUS SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOSSA	8
2.1 Piaget'n teoria kasvusta ja kehityksestä	8
2.2 Varhaiskasvatuksen pedagoginen systeemiteoria	9
2.3 Kristillinen kasvatus	11
2.4 Yhteistyö kirkon ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksessa	14
3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS PÄIVÄKERHOTYÖSSÄ	16
3.1 Osallisuuden ja toimijuuden teoreettinen perusta	16
3.2. Osallisuuden ja toimijuuden edistäminen suunnittelussa	19
3.3 Osallisuus ja toimijuus lapsen näkökulmasta	22
3.4 Osallisuus ja toimijuus seurakunnan varhaiskasvatustoiminnassa	23
4 KASVATUSYHTEISTYÖ SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUKSESSA	25
4.1 Kasvatusyhteistyötä ohjaavat periaatteet	25
4.2 Dialogin mahdollisuudet päiväkerhon kasvatusyhteistyössä	26
4.3 Dokumentointi osana toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia	29
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	30
6 HAASTATTELULOMAKKEEN LAATIMINEN PÄIVÄKERHOTYÖHÖN	31
6.1 Kehittämistyön suunnitteluprosessi	31
6.2 Päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelu	32
6.3 Päiväkerhon haastattelulomake	33
7 TUTKIMUS HAASTATTELULOMAKKEEN KÄYTÖSTÄ	37
7.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	37
7.2 Tutkimusmenetelmä	37
7.3 Aineiston keruu	38
7.4 Aineiston analyysi	38
8 PALAUTELOMAKKEELLA SAADUT TULOKSET	39
8.1 Haastattelulomakkeen tavoitteiden saavuttaminen	39
8.2 Vanhan ja uuden haastattelulomakkeen ero	41
8.3 Haastattelulomakkeen avulla saatujen tietojen hyödyntäminen	41
8.4 Haastattelulomakkeesta annettu muu palaute	42
8.5 Haastattelulomakkeen käytön tulosten arviointi	43
9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
9.1 Eettisyys ja luotettavuus	44
9.2 Ammatillinen kasvu ja sosionomin kompetenssit	45
9.3 Pohdinta	46
LÄHTEET	49

LIITTEET	54
Liite 1. Lapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomake lastenohjaajille	54
Liite 2. Lastenohjaajan palautelomake	57

1 JOHDANTO

Seurakunnan varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä kasteeseen pohjautuen tukea huoltajien ja kummien kanssa lapsen kristillistä kasvatusta. Kirkon varhaiskasvatuksen perusta on kaste- ja lähetyskäskyssä, Jeesuksen antamassa kutsussa kertoa evankeliumin ilosanomaa rakastavasta Jumalasta eteenpäin. Kirkon varhaiskasvatus tukee yhteiskunnan varhaiskasvatuksen henkilöstöä katsomuskasvatuksen toteuttamisessa. Kirkolla ei ole omaa varhaispedagogiikkaa vaan yleiset pedagogiset ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tarjoavat toiminnalle näkökulmat mihin seurakunnissa sitoudutaan. Kirkon varhaiskasvatustoimintaa ohjaavat kirkon strategiat ja varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjat (Vake) ja valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu), joiden henki on lasta ja hänen perhettään osallistava ja toimijuuteen kutsuva.

Asiakaslähtöisillä toimintamalleilla pyritään lisäämään toiminnan vaikuttavuutta, asiakkaiden ja työntekijöiden tyytyväisyyttä ja palveluiden kustannustehokkuutta. Toiminnan arvoperusta on ihmisarvoon ja yksilön ymmärrykseen perustuva asiakaslähtöisyys. Asiakasta kunnioitetaan tasavertaisena kumppanina. Hän on aktiivinen toimija ja oman elämänsä subjekti. Asiakasymmärrys on asiakaslähtöisyyden perusta. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 8, 18-19.)

Seurakunnan varhaiskasvatustyössä on ajankohtaista huomioida Vasun mukainen toiminta, joka aktivoi ja tukee lapsen ja hänen perheensä toimijuutta ja osallisuutta. Kirkon toiminnallinen suunta vuoteen 2020 on Kohtaamisen kirkko. Haasteena on lasten ja nuorten kuuleminen ja kasvatusyhteistyön rakentaminen huoltajien kanssa. Kirkossa ajankohtainen kasvatustyöhön kohdistuva tutkimushanke on Kaste ja kummius. Hankkeessa on kolme laajaa kehittämisaluetta, joita ovat kaste, kummius ja kristittyinä kasvaminen. Hankeen avulla halutaan turvata kasteen asema suomalaisten perheiden elämässä. Kasteen kulttuurillinen asema ja tulkinta ovat muuttuneet 2010-luvulla Suomessa. Yksilökeskeisyyden lisääntyminen yhteiskunnassa on myös vahvistanut lapsen asemaa päätöksen tekijänä. Useammat vanhemmat jättävät

kastepäätöksen lapselle itselleen. Kummius vahvistaa perheen kanssa tehtävää kristillistä kasvatusyhteistyötä.

Opinnäytetyö toteutuu yhteistyössä Kokkolan suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatustyön päiväkerhotoiminnan kanssa. Opinnäytetyön tukee toiminnan kohdentumista niin kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjojen (Vake) kuin valtakunnallisen Varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) mukaiseen lasta ja perhettä osallistavaan toimintatapaan. Opinnäytetyön tarkoitus on luoda haastattelulomake osallisuuden ja kasvatusyhteistyötä rakentavan vuorovaikutuksen mahdollistamiseen päiväkerhotyössä. Tämä luo mahdollisuuden myös suunnitelmallisen dokumentoinnin kehittämiseen päiväkerhotyössä. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa haastattelulomakkeen käytöstä päiväkerhotoiminnan lastenohjaajilta. Tieto kerätään palautelomakkeella lastenohjaajilta päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilanteiden jälkeen.

Opinnäytetyön keskeisimmät käsitteet ovat varhaiskasvatus, osallisuus ja toimijuus, kasvatusyhteistyö ja kristillinen kasvatus. Käsitteisiin osallisuus, kasvatusyhteistyö ja kristillinen kasvatus pohjautuu haastattelulomakkeeseen laadittujen kysymysten teoria. Käytännön toiminnan kehittämisenäkökulmaa ja opinnäytetyön toimintaympäristön kuvan muodostamista tukevat käsitteet lapsen ajattelun kehitys, varhaiskasvatus, dialogi ja dokumentointi sekä toiminnan suunnittelu ja arviointi. Käsitteiden työssäni myös haastattelutilannetta huoltajan ja lapsen näkökulmasta.

2 VARHAISKASVATUS SEURAKUNNAN PÄIVÄKERHOSSA

2.1 Piaget'n teoria kasvusta ja kehityksestä

Kasvattajalla on oma käsityksensä ihanteellisesta kasvatuksesta sekä siitä, millaiseksi haluaisi kasvattaa lapsen, joka tulee menestymään. Kritiikki kehityspsykologiassa kohdistuu lapsen passiiviseen rooliin kasvatuksessa. Lapsen tulevaisuuden kannalta kouluikää edeltävät vuodet ovat merkityksellisiä kehityksen ja oppimisen intensiivisyyden vuoksi. Piaget pitää ihmisen kehitystä jatkuvana biologisesti määräytyvien kehitysvaiheiden kautta. Lapsen tapa toimia joko kielellisesti tai toiminnallisissa konteksteissa ovat yhteydessä toisiinsa. Piaget'n teorian funktionalistiset ja strukturalistiset osat muodostavat yhtenäisen järjestelmän. Lapsen aktiivinen osallistuminen näkyviin ja sosiaaliin maailmoin rakentaa lapsen todellisuutta koskevia käsityksiä. Synnyntäisillä rakenteilla ja kokemuksilla on vaikutuksensa mutta psyyken toiminnot ovat seurausta lapsen aktiivisuudesta. Toiminnot ovat ensin fyysisiä ja sitten sisäistämisen prosessin välityksellä tapahtuvia psyykkisiä. (Beilin 2017, 112,114-115.)

Piaget'n teoria lapsen ajattelun kehityksestä etenee vaiheittain. Edellisellä vaiheella valmistellaan seuraavaa vaihetta ja vaiheet integroituvat toisiinsa. Teoriaa on kritisoitu vaiheittaisuudesta, jopa Piaget itsekin on puhunut spiraa-leista ja painottanut vähemmän vaiheittaisuutta. Lapsen oma tulkinta todellisuudesta puuttuu Piaget'n mallista. Piaget esittää neljä integratiivista kautta. Ensimmäinen on sensomotorinen kausi (0-2 vuotta), jolloin lapsi yhdistää aisti- ja liiketoiminnot toisiinsa. Tällöin syntyy toimintakaavioita (skeemoja), kuten tarttumiskeema ja samalla lapsen mielikuvien kehitys alkaa. Toiminnan toistaminen on keskeistä lapsen harjaantumisessa. Hän alkaa hahmottamaan syy-seuraussuhteita. Toinen on esioperationaalinen kausi (n.2-6vuotta), jolloin lapsi oppii ymmärtämään ja käyttämään symboleja. Lapsen kielen ja käsitteiden omaksuminen on silloin nopeaa. Tämä kausi ennakoit tulevaa kautta jo nimensä perustella. Kautta kuvataan yksisuuntaisten luokitusten ja funktioiden tai puolinaisen logiikan kehityksen avulla. Kun lapsi alkaa hallita vastaavuuksien säilymisen eli esimerkiksi sen, että taikinapötköstä leikattu pala, joka

laitetaan pötkön toiseen päähän ei pidennä pötköä, puhutaan rakenteesta eli morfismista. (Beilin 2017, 111-113, 120-123.)

Konkreettisten operaatioiden kauden (6 -11/12 vuotta) aikana lapsen ajattelu on sidottu konkreettisiin kokemuksiin. Tässä vaiheessa päättelykyky yksityisestä yleiseen olettamukseen alkaa kehittyä ja loogismatemaattiset ajatusrakenteet muodostuvat. Ne kehittyvät täydellisiksi kuitenkin vasta seuraavan kauden ajattelun kehityksen tuloksena. Vasta formaalisten operaatioiden kauden (11 vuotta) aikana looginen päättely kehittyy abstraktille tasolle. Kielen ja puheen kehittymisen pohjana ovat biologinen kypsyminen ja ympäristöstä opittujen mallien sisäistäminen sekä riittävä aivojen kypsyystaso ja puheen tuottamiseen käytettävien elinten kehittyminen. Jokainen vaihe vie eteenpäin lapsen kehitystä, kun hän omaksuu uusia tapoja todellisuuden jäsentämiseen ja tulkitsemiseen. Lapsuuden teologiaa toteutetaan päiväkerhossa. Tällä tarkoitetaan Jumalasta puhumista lapselle ja lapsiryhmälle. Tämän vuoksi lapsen ajattelun kehityksen tunteminen, kokemus ympäristöstä ja biologinen kypsyminen turvallisen ympäristön luomisessa on keskeistä. (Beilin 2017, 123-124,134; Kirkkohallitus 2008, 26.)

2.2 Varhaiskasvatuksen pedagoginen systeemiteoria

Kokonaisvaltaisen teoreettisen määritelmän varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle Härkönen (2008b) luo väitöskirjassaan omalla systeemisellä varhaiskasvatuksen uudenaikaisella pedagogisella teoriallaan. Teoria määrittää varhaiskasvatuksen käsitteen neljäksi alaksi tai ulottuvuudeksi (extensioksi) ja kahdeksaksi sisällöksi tai kriteeriksi (intensioksi). Härkösen systeemisissä mallissa alat tai ulottuvuudet ovat varhaiskasvatustiede (teoriat), varhaiskasvatusoppiaine, varhaiskasvatuskäytäntö ja varhaiskasvatusajattelu. Jokainen ulottuvuus sisältää samat kahdeksan sisältöä tai kriteeriä, joita ovat hoito, kasvatustieteet, opetus, oppiminen, kehitys, sosialisointi, sivistys ja henkistyminen. Kaikki nämä ovat mukana kasvatusprosessissa poissulkematta mitään sisällön osaa tai kriteeriä. Näiden kaikkien tulee olla voimassa yhtä aikaa, jotta voidaan puhua varhaiskasvatuksesta. Härkösen teoria rakentaa kokonaisvaltaisesti varhaiskasvatuskäsitettä (Virkki 2015, 2). Härkönen suhtautuu kriittisesti

Bronfenbrennerin ekologiseen systeemiteoriaan, millä hänen mukaan on selitetty kasvatuksen ilmiötä, jota on käytetty sosialisatio- ja kehitysteorianä. Hän muistuttaa, että Bronfenbrennerin ekologinen teoria ei ole varsinainen kasvatusteoria ja ettei se sovi varhaiskasvatustieteelliseksi pedagogiseksi teoriaksi. Härkösen systeemiteoria on varhaiskasvatuksen pedagoginen teoria jäsentäessään laajaa ja kompleksista käsitettä kokonaisvaltaisesti, jossa varhaiskasvatus tarkoittaa kasvatusta ennen kouluikää. (Härkönen 2008a, 23; 2009, 78-79, 81; Virkki 2015, 14-15, 19.) Tämä teoria sopii hyvin määrittämään varhaiskasvatusta tähän opinnäytetyöhön, kun kohderyhmänä ovat 3-5 -vuotiaat päiväkerhoikäiset lapset.

Härkösen pedagoginen teoria on systeeminen kokonaisuus, joka määrittää laajasti varhaiskasvatuksen monisyisen käsitteen. Virkin tutkimus keskittyy varhaiskasvatuksessa toimijuuden ja osallisuuden edistämiseen. Hän määrittää osallisuutta ja toimijuutta Härkösen systeemiteorian avulla vedoten siihen, että lasten toimijuus ja osallisuus ovat systeemisessä suhteessa toisiinsa varhaiskasvatuskäsitteen sisällä. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämässä painotetaan lapsen ja hänen huoltajiensa osallisuutta, siksi toimijuus ja osallisuus ovat myös opinnäytetyöni keskeisiä käsitteitä. (Virkki 2015, 21; Kirkkohallitus 2008, 39, 47; 2013, 24.) Käsittelen luvussa kolme näitä käsitteitä Virkin, Shierin, Hartin ja Turjan mallien sekä Vaikuttamisen ympyrän avulla.

Tutkiessaan useiden kasvatustieteilijöiden kasvatustieteen eroja ja yhtäläisyyksiä (Fröbel, Steiner, Montessori, Neill ja Dewey) Härkönen löysi jokaisesta käsitteestä maailmasta, tiedosta, yhteiskunnasta, ihmisestä ja lapsesta, kasvatuksesta, tavoitteista, oppiaineista, menetelmistä ja menetelmien sisällöistä. Näitä sisältöjä ovat perustoiminnot ja hoito, leikki, työ, opetus, juhlat ja retket. Päiväkodin toimintaan ja kasvatustyöhön ovat sidoksissa myös käsitteet varhaiskasvatuksen pedagogisesta prosessista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisen prosessin suunnittelusta. Nämä muodostavat kokonaisuuden, joka vaikuttaa siihen, millaisia kokemuksia lapselle päiväkodissa muodostuu ja millaisena lapsen toimijuus ja osallisuus käytännön toiminnassa näyttäytyy. Tästä kokonaisuudesta syntyy Härkösen varhaiskasvatus- ja esiopetusajattelun yleinen systeemimalli. (Härkönen 2009, 25, 80; Virkki 2015, 20, 22; Kettukangas & Härkönen 2014, 98.) Tämä määritelmä auttaa työssäni muodostamaan

kokonaiskuvan siitä, mitä myös seurakunnallinen varhaiskasvatustyö sisältää. Yhteiskunnan varhaiskasvatustyötä ja seurakunnan varhaiskasvatustyötä voidaan rinnastaa toisiinsa kokonaisvaltaisen kasvatustehtävän huomioon ottaen.

2.3 Kristillinen kasvatus

Kirkon tehtäviä ovat kirkkolain (L 26.11.1993/1054) mukaan Jumalan sanan julistaminen, sakramenttien jakaminen, kristillisen sanoman levittäminen ja lähimmäisenrakkauden toteuttaminen. Seurakunnan tehtäviä kirkkolain (L 26.11.1993/1054) mukaan ovat jumalanpalvelusten, sakramenttien ja kirkollisten toimitusten pitäminen, kristillinen kasvatus, sielunhoito, diakonia, lähetys sekä kristillisen sanoman julistus- ja palvelutehtävät. Kasvatus evankelisluterilaisessa kirkossa on eri ikäisten kasvun mahdollistamista ja tukemista, yhdessä tehden ja ihmetellen. Muhonen ja Tirri (2008) määrittelevät kristillisen kasvatuksen kristillisiin arvoihin pohjautuvaksi päämääräsuuntautuneeksi toiminnaksi. Tämä toteutuu pedagogisessa suhteessa tähdäten ihmisen kokonaisvaltaiseen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Muhonen esittää kuusi ulottuvuutta, jotka kuvaavat kristillisen kasvatuksen luonnetta ja sisältöjä. Näitä ovat opillinen, rituaalinen, kokemuksellinen, eettismoraalinen, huolenpidollinen ja pedagoginen ulottuvuus. (L 26.11.1993/1054, luku 1. 2§., luku 4. 1§; Muhonen & Tirri 2008, 77, 81-82.)

Härkönen mainitsee varhaiskasvatuksen systeemiteoriassaan menetelmien sisältöjen olevan perustoiminnot, hoito, leikki, työ, opetus, juhlat ja retket. Muhosen ja Härkösen käsitykset nivELYvät kokonaisuuksiksi, joissa Härkösen sisällöt sisältyvät Muhosen ulottuvuuksiin. Huolenpidolliseen ulottuvuuteen integroituvat perustoiminnot ja hoito, opilliseen ja rituaaliseen opetus ja juhlat. Kaikki Härkösen teorian menetelmät sisällöistä liittyvät kokemuksellisuuteen, eettismoraaliseen ja pedagogiseen ulottuvuuteen. Muhonen ja Tirri mainitsevat, että näiden kuuden ulottuvuuden avulla on mahdollista tarkastella muuta-kin kasvatustoimintaa kuin kristillistä kasvatusta. (Härkönen 2008b, 23; 2009, 78-79, 81; Muhonen & Tirri 2008, 77-82.)

Riekkisen käsitys kristillisestä kasvatuksesta perustuu näkemykseen ihmisestä psykofyysisenä ja henkisenä kokonaisuutena (2008, 91). Tähän Vakeessa lisätään emotionaalisen ja seksuaalisen hyvinvoinnin osatekijät. Luterilaiseen ihmiskäsitykseen sisältyy se, että Jumala on luonut ihmisen omaksi kuvakseen. Luonnollista on huomioida ihmisen kokonaisuuden olemus kirkon kasvatustyössä. Tämä merkitsee sitä, että seurakunnan varhaiskasvatuksessa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen ulottuvuudet ovat mukana kasvatustoiminnassa unohtamatta hengellisyyttä, joka on erottamaton osa ihmiselämän kokonaisuutta. (Kirkkohallitus 2008, 24; 2013, 16-17,19; Opetushallitus 2016, 14.)

Seurakunnan varhaiskasvatustoiminta on kohdennettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen edistämään lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Tämä tapahtuu vuorovaikutuksellisessa suhteessa ammattikasvattajien, lasten ja heidän huoltajiensa välillä. Kirkolla ei ole omaa varhaispedagogiikkaa, vaan yleiset pedagogiset ja Vasuperusteet tarjoavat toiminnalle näkökulman, mihin sitoudutaan. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen lähtökohtia ovat kirkon omat strategiat ja kehittämissasiakirjat (Vake) sekä valtakunnallinen Vasu. Seurakunnan varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat linjassa varhaiskasvatustlain kymmenen tavoitteen kanssa. Ojell mainitsee, että kirkko on ollut aina kasvattava kirkko. Hän mainitsee myös sen, että kirkon kasvatuksellisen tehtävän katsotaan ennemminkin olevan kasvun tukeminen ja sen mahdollistaminen kuin kasvatustai opettaminen. Kirkkojärjestyksen mukaan seurakunta tukee perheiden antamaa kristillistä kasvatusta ja huolehtii eri-ikäisten kristillisestä kasvatuksesta sekä hengellisen elämän hoitamisesta. Tämä vahvistaa Ojellin näkökulmaa tukemisen ja mahdollistajan roolista seurakunnan kristillisessä kasvatustyössä. (Opetushallitus 2016, 14, 34; Kirkkohallitus 2013, 4; Petäjä & Ojell 2017, 88, 96; L 540/2018 2§., 3§., 7§; Ojell 2013, 17-18, 21, 28; Kirkkojärjestys 3§ 1-2.)

Seurakunnan varhaiskasvatuksen lähtökohtana ovat lapsen ja perheen tasa-arvoinen elämä, kasvatusyhteistyö sekä kristilliseen uskoon pohjautuvat arvot. Lapsen kasvun tukemiseen sisältyy kasvatuksen kokonaisvaltaisuus, varhaispedagoginen osaaminen, lapsilähtöisyys ja perheen arvostaminen, uskon traditioiden jakaminen ja uusien luominen. Kasvatustoiminta kirkossa on

muokkautunut vallitsevien kasvatusta- ja oppimiskäsitysten mukana. Kaste on toiminnan keskiössä. Ojell mainitsee, että kirkossa kasvatusta rakennetaan kasteen varaan. Tämä kirkon luovuttamaton kastekasvatusta saa perustansa Raamatun kaste- ja lähetyskäsitystä (Matt. 28:18-20). Kaste on lahja, joka saadaan ilman ansiota. Kasteen kautta ihminen liittyy kotiseurakuntaansa sekä maailmanlaajuiseen kristittyjen yhteiseen perheeseen, yhteiseen kirkkoon. Lapsi on kirkon täysivaltainen ja tasa-arvoinen jäsen. Lasten evankeliumissa (Mark. 10:13-16) Jeesus näytti esimerkillään lasta arvostavan ja kunnioittavan toimintamallin. Lasta tulee kohdella omanlaisena itsenäisenä, arvokkaan elämän lahjan saaneena ihmisenä. Tässä kasvatustehtävässä kirkko ei ole yksin vaan kutsuu yhdessä lapsen ja hänen perheensä sekä muiden läheistensä lisäksi kummeja tähän luottamustehtävään. Kristillinen kummius on elämän läpi kulkeva luottamustehtävä. Huoltajien, kummien ja seurakunnan tehtävänä on elää lapsen kanssa rakastaen, kasvattaen, ohjaten ja tukien hänen tervettä kasvuaan ja kehitystään. Kasvatusta ja kasvun tukeminen ovat rinnalla kulkevista, yhdessä pohtien, etsien ja kysellen. Siksi kasteopetuksen rinnalla voimme puhua myös kastekasvatuksesta. (Kirkkohallitus 2013, 4-5, 12-13, 16; Ojell 2013, 17, 19.)

Lapsuus on ainutkertainen ja -laatuinen vaihe ihmisen elämässä, joka luo pohjan ihmisen koko elämänsä kulkuaan. Lapsi tarvitsee aikuiselta, olkoon hän huoltaja tai kasvattaja, huolenpitoa ja suojelua. Hänen tulee saada kokemus siitä, että hän on ehdoitta turvassa, rakastettu ja hyväksytty. Lapsi nähdään aktiivisena toimijana ja oman elämänsä asiantuntijana. Lapselle tulisi taata kasvurauha ja oikeus olla lapsi ilman paineita siitä, millaisena hänet nähdään tulevaisuudessa. Kasvurauha tulisi suoda myös lapsen hengellisessä kasvussa. Ihmettelyn, ihailun, tutkimisen ja leikkimisen kautta lapsen hengellisyys näytetty toiminnassa. Lapsen hengellisyys todentuu arkielämän eri tilanteissa ja se kasvaa turvallisessa ja kannustavassa vuorovaikutuksessa yhdessä aikuisten kanssa. Toiminnassa huomioidaan lapsen ominainen tapa toimia ja ajatella sekä sukupuolisensitiivinen työote. Tällä tarkoitetaan erilaisuuden ja erityistarpeiden tunnistamista, yksilöllisyydelle tilan jättämistä ilman sukupuoleen liittyvää arvostamista. Kun lasta arvostetaan, hän oppii myös itse arvostamaan muita. (Kirkkohallitus 2013, 8-9, 11, 18; Ojell 2013, 18.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on merkittävä tehtävä mahdollistaa lapsen hengellistä herkkyyttä huomioiva kasvuympäristö, jossa merkitys löytyy väreistä, symboleista, kuvista ja arkkitehtuurista. Lapsi oppii ja elää kokemuksen ja aistien käytön kautta. Toiminnan elämyksellisyyden lisäksi oman kirkon uskon tavat ja sisältö ovat jumalanpalveluselämän ja kasvatuksen ohella tärkeitä asioita. Raamatun kertomusten kautta lapsi oppii ymmärtämään ihmisyydestä ja itsestä sekä elämästä Jumalan luomassa maailmassa. (Kirkkohallitus 2013, 11, 12, 18; Ojell 2013, 18.)

2.4 Yhteistyö kirkon ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksessa

Päiväkerhotoiminta on evankelisluterilaisen seurakunnan varhaiskasvatustoiminnan yksi perinteisistä toimintamalleista. Seurakunnan varhaiskasvatustyön historian lähtökohdat löytyvät pyhäkoulutyöstä 1780-luvulta. Päiväkerhotoiminta on alkanut vuonna 1945 suurimmista kaupungeista ja on laajentunut muualle vuoden 1952 jälkeen. *Lapsi on osallinen* -kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja (Vake) mainitsee seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintamuodoiksi kristillisen kotikasvatuksen, perheiden kanssa tehtävän yhteistyön, pikkulapsi-, perhekerho-, päiväkerho-, pyhäkoulu-, leiri- ja kesätoiminnan, aamu- ja iltapäivätoiminnan, yhteydet yhteiskunnan varhaiskasvatukseen, jumalanpalveluskasvatuksen sekä musiikki-, taide- ja ympäristökasvatuksen. Petäjä ja Ojell lisäävät tähän avoimen ryhmä- ja kerhotoiminnan ja erilaiset tapahtumat. Päiväkerhon kehittämisen päätavoitteiksi kirkkohallitus linjasi jo vuonna 2008 sitoutumisen Vasun mukaiseen kokonaisvaltaiseen varhaiskasvatusajatteluun. Perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön asiakirja mainitsee osallisuuden vahvistamisen niin toiminnan suunnittelussa kuin toteuttamisessa. Asiakirja huomioi myös yhteistyön tarpeet tilanteessa, jossa toimintaan osallistuvalla lapsella on erityisen tuen tarve. (Kirkkohallitus 2008, 14-17, 39, 41; Ojell 2013, 27-28; Petäjä & Ojell 2017, 96.)

Yhteiskunnan varhaiskasvatus voi tapahtua päiväkodissa, perhepäivähoitossa tai muunlaisena toimintana esimerkiksi kerho- ja leikkitoimintana. Uusi varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) määrittää varhaiskasvatuksen toimintamuodoiksi päiväkotitoiminnan, perhepäivähoidon ja avoimen

varhaiskasvatustoiminnan (1§). Yhteiskunnan varhaiskasvatustoiminta on saanut samoja toimintamuotoja, joita seurakunnissa on toteutettu jo vuosikymmeniä. Näitä ovat päiväkerho- ja perhekerhotyypiset toimintamuodot.

Seurakunta mainitaan Vasussa yhtenä mahdollisena varhaiskasvatuksen yhteistyötahona sekä varhaiskasvatuspalveluita tuottavana toimijana. Uudessa 1.9.2018 voimaan tulleessa varhaiskasvatuslaissa (L 540/2018) mainitaan monialaisesta yhteistyöstä se, että varhaiskasvatuksen järjestäjä ja tuottaja voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä muiden varhaiskasvatuksen järjestäjien ja järjestöjen kanssa (7§). Tässä kirkolla ja paikallisseurakunnilla on yhteistyön mahdollisuudet.

Petäjä ja Ojell mainitsevat yhteistyön yhteiskunnan varhaiskasvatuksen kanssa (2017, 96). Tämän yhteistyön mahdollisuudet esitellään *Kumppanuuden neljän korin mallissa*, minkä ovat luoneet yhteistyössä Opetushallitus ja Kirkkohallitus. Mallissa kerrotaan mahdollisuudet kunnan ja seurakunnan väliselle yhteistyölle varhaiskasvatuksesta aina oppilaitokseen saakka. Katso-
muskasvatus on uskonnollisesti sitoutumatonta opetusta, joka tapahtuu yhteiskunnan järjestämässä varhaiskasvatusympäristössä, missä seurakunnalla ei ole kasvatustehtävää. Kuitenkaan tämä ei sulje pois mahdollista yhteistyötä evankelisluterilaisten seurakuntien kanssa, Vasun perusteet esitetään kumppanuuden koreissa. Petäjä ja Ojell esittävät, että yhteistyössä osaamisen on mahdollista vahvistua keskustelujen ja erilaisten toiminnallisten materiaalien ja ideoiden avulla. Varhaiskasvatuksen keskeisimmiksi koreiksi mainitaan 1 ja 3, mitkä ovat varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus (yleissivistävä opetus) ja uskonnolliset tilaisuudet. Yhteinen kieli, yhteisesti sovitut linjat ja kirjallisesti sovitut selkeät pelisäännöt ovat toimivan yhteistyön perusta. Mentorointi on yksi mahdollinen yhteistyömuoto, jonka avulla on mahdollista tukea varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen toteuttamista. Yhteistyö voi toteutua myös oppimisympäristöjen tarjoamisena esimerkiksi viiden aistin pedagogiikalla kirkkorakennukseen tutustumisena. (Ojell 2013, 27-28; Opetushallitus 2016; Petäjä & Ojell 2017, 87, 89-93, 96.) Yhteistyö mahdollistuu myös esimerkiksi neuvolan, päivähoidon tai esikoulun kanssa niissä tilanteissa, kun lapsi siirtyy päiväkerhosta päivähoitoon tai esikouluun. Tämän huoltajan suostumuksella

tehtävän yhteistyön tavoitteena on tukea lapsen päivähoiton tai esikoulun aloittamista.

Seurakunnan ja yhteiskunnan järjestämän varhaiskasvatuksen yhteistyömahdollisuudet ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana. Viimeisin ohjeistus on vuoden 2018 alusta, joka määrittää katsomuskasvatussyhteistyötä. Petäjä ja Ojell mainitsevat, että Vasu ei suoraan velvoita kirkkoa, mutta seurakunnat ovat olleet mukana työstämässä Vasua, jonka pohjalta yhteistyö toteutuu. Seurakunnan varhaiskasvatustoiminnassa suositellaan Vasuperusteiden toteuttamista ja periaatteiden noudattamista huomioiden seurakunnan toiminnan omaleimaisuus. (Petäjä & Ojell 2017, 87-88; Pruuki 2010, 89.)

3 OSALLISUUS JA TOIMIJUUS PÄIVÄKERHOTYÖSSÄ

3.1 Osallisuuden ja toimijuuden teoreettinen perusta

Osallisuus ja toimijuus ovat läheisiä käsitteitä. Toimijuus on aktiivista vaikuttavaa sosiaalista toimintaa. Osallisuus toteutuu erityisesti vastavuoroisissa sosiaalisissa tilanteissa, joissa jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa luontevasti yhteiseen olemiseen ja toimintaan. Toimijuus sisältää itse toiminnan sekä yksilön aseman ja yhteisön kyvyn osallistua toimijana. Virkki tutki väitöskirjassaan lapsen osallisuutta ja toimijuutta sekä kehitti lapsen osallisuutta edistävän varhaiskasvatuksen suunnittelumallin. Tuloksissa hän toteaa, että varhaiskasvatustympäristön luoma toimintakulttuuri vaikuttaa siihen millaiseksi lapsen toimijuus muodostuu. Tämä taas vaikuttaa siihen millainen lapsen osallisuus mahdollistuu toiminnassa. Virkin malli lapsen osallisuudesta koostuu neljästä ulottuvuudesta, joita ovat lapset kasvattajien toiminnan kohteina, lapset ympäristöstä ohjautuvina toimijoina, lapset yhdenvertaisina toimijoina ja lapset omaehtoisina toimijoina. Tässä mallissa Virkillä on pohjana Härkösen pedagoginen systeeminen teoria, missä lasten toimijuuteen ja osallisuuteen vaikuttavat, niin lasten kuin kasvattajien käsitykset maailmasta, yhteiskunnasta, ihmisestä,

lapsesta, kasvatuksesta ja muista varhaiskasvatuksen osatekijöistä. (Turja & Vuorisalo 2017, 36, 42, 44; Virkki 2015, 118, 130, 132, 134, 136.)

Hart (1992) määrittää osallisuuden (participate) kansalaisten perusoikeudeksi (1992, 5). YK:n lastenoikeudet, artikkelit 12 ja 13 sisältävät tämän saman perusoikeuden, joissa keskeistä on kuulluksi tuleminen, toimijuus ja osallisuus. Leinonen toteaa, että osallisuuden käsite on monimäärittäksellinen ja haastava riippuen tarkastelun näkökulmasta. Tarkastelun esteenä on usein käsitteen liian suppea määrittelemineen. Tällöin lapsen ääni ei pääse vaikuttamaan käytännön toiminnassa, vaikka siihen pyrittäisiin. Osallisuuden määritelmän haasteena on myös aikaisemman kokemuksen ja tutkimuksellisen tiedon puute. Leinonen huomauttaa, ettei pientä taaperokäistä lasta tulisi aliarvioida, sillä hän on osaava toimija ja oman elämänsä asiantuntija. Ennemmin kysymys on siitä millaiset tiedot ja ymmärrys on häntä hoitavilla kasvattajilla siitä, millaisella vuorovaikutuksella tuetaan esimerkiksi noin 3 -vuotiasta lasta ilmaisemaan tarpeitaan ja toiveitaan. (Leinonen 2014, 16-18.)

Osallisuuden pedagogiikka haastaa kasvattajan itsensä ja hänen vanhat toimintamallinsa. Toiminnan suunnittelun ja toteutuksen ollessa aikuislähtöistä, jää lasten äänelle, mielipiteille tai ideoille tuskin yhtään tilaa tai toteutusaikaa. Shierin osallisuuden tasomalli on yksi malli, jolla voi edistää ja rakentaa osallisuuden mahdollisuuksia. Malli koostuu viidestä tasosta, jossa jokaisen tulee toteutua ennen seuraavaa. Tasot myös haastavat kasvattajan. Liikkeelle lähdetään lapsen todellisesta kuuntelemisesta ja kuulluksi tulemisesta, minkä jälkeen lasta tuetaan ilmaisemaan omia mielipiteitään. Kolmas taso huomioi lasten mielipiteet aikuisen toiminnassa. Neljäs ja viides taso liittyvät lasten mukaan ottamiseen päätöksentekoprosessiin sekä vallan ja vastuun jakamiseen päätöksentekoprosessissa. Yksi konkreettinen esimerkki olisi lastenkokouksien järjestäminen sekä lasten ideoiden ja esitettyjen asioiden toteuttaminen toiminnassa. (Leinonen 2014, 21-25.) Kasvattajalla on mahdollisuus edistää osallisuuden pedagogiikkaa esimerkiksi Shierin mallin avulla mahdollistaen demokraattisen päätöksenteon alkeiden oppimista ja saada kokemusta vaikuttamisesta. Se luo lapselle ryhmään kuulumisen tunnetta, lisää omatoimisuutta, iloa, kokemusta siitä, että olen tärkeä, hyväksyty ja arvokas. Kasvattaja luo mahdollisuudet sitoutuneen ryhmän kehittymiselle.

Hartin (1992) osallistumisen portaat (The ladder of participation) on yksi teoreettinen malli lapsen osallisuuden etenemisestä hankkeissa. Malli kuvaa yleisesti myös sitä, miten lapsen osallisuutta voidaan tukea muunlaisessa toiminnassa hankkeiden tai projektien lisäksi. Mallissa on kahdeksan eri tasoa. Kolme ensimmäistä tasoa kuvaavat lapsen osattomuutta ja viisi ylintä osallisuutta. Kantavana teemana Hartilla on se, että lasta tulee kasvattaa osallisuuteen ja demokratiaan. Shier kuvaa mallissaan osallisuutta, mutta ei osattomuutta kuten Hart. Yhteistä näillä kahdella mallilla on se, että kummatkin on kehitetty koululaisia ja nuoria ajatellen. Shierin osallisuuden polku on se, mitä on käytetty eniten suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. (Hart 1992, 5, 8; Leinonen 2014, 21.)

Hartin portaiden kolme ensimmäistä ei-osallisuutta osoittavaa tasoa ovat manipulaatio (manipulation), peittely (decoration) ja pelinappulana oleminen (tokenism). Manipulaation tason toiminnassa aikuinen ei huomioi tai tiedosta lasten kykyjä tai taitoja tai pimittää lapselta tietoja toiminnasta. Peittelyn tasolla lapsella ei ole vaikuttamismahdollisuuksia. Aikuiset käyttävät tällöin lapsia omien tarkoitusperiensä toteuttamisessa. Tokenismissa lapsella on näennäinen mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja kertoa mielipiteitään. Lapsi on kuin aikuisen liikuteltavissa oleva pelinappula. (Hart 1992, 9-10.)

Seuraavilla viidellä tasolla lapsen osallisuus lisääntyy asteittain. Tehtävään evästetyllä (assigned but informed) tasolla toiminta on aikuislähtöistä mutta lapsi tietää mitä tehdään ja mikä hänen paikkansa on. Lapsi myös tietää, että hänen toiminnallaan on merkitystä. Lapsella on mahdollisuus osallistua toimintaan vapaaehtoisena ja näin päättää omasta osallistumisestaan. Viides taso on nimeltään konsultoitu ja evästetty (consulted and informed). Lapsi on osallinen, häntä kuullaan ja hänen mielipiteillään on merkitystä. Toiminta saattaa olla aikuisjohtoinen, kuitenkin lapsen roolilla on merkitys ja paikka. Lapsi tietää koko projektin vaiheet myös tulokset niin, että hän voi vielä vaikuttaa lopputuloksiin. Kuudennella tasolla toiminta on edelleen aikuisjohtoista, mutta lapsi saa olla osallisena päätöksenteossa tasavertaisena aikuisen kanssa (adult initiated, shared decisions with children). (Hart 1992, 11-12.)

Kaksi viimeistä tasoa ovat lapsen johtama toiminta (child initiated and directed) ja lapsilähtöinen, aikuisen kanssa päätöksentekoa sisältävä toiminnan taso (child initiated, shared decisions with adults). Seitsemännellä tasolla projekti on lapsen ideoima ja toteuttama. Hart esittää, että jo pieni lapsi kykenee ryhmässä monimutkaisiin projekteihin saadessaan sopivat olosuhteet ja tuen kasvattajilta. Viimeisellä tasolla projekti on lapsilähtöistä ja sitä muovataan yhdessä aikuisen kanssa. (Hart 1992, 13-14.)

Kasvattaja voi puntaroida osallisuuden pedagogiikan esteitä ja mahdollisuuksia kehämällin eli vaikuttamisen ympyrän avulla. Vaikuttamisen ympyrässä on kuvattu kolme sisäkkäistä ympyrää, jotka kuvaavat kasvattajan mahdollisuuksia päättää ja vaikuttaa asioihin. Kasvattajan käyttäessä vaikuttamisen ympyrän tuomaa apua osallisuuden edistämiseen, hän voi sen avulla havainnoida niitä asioita mihin hän voi vaikuttaa ja niitä mihin ei. Kasvattaja on tällöin tietoinen siitä millä hän voi saada aikaan muutosta ja millä ei, eli mihin kannattaa suunnata omia voimavarojaan ja energiaansa. Kehämällia olisi mahdollista käyttää lapsen osallisuuden ja aikuisen vastuun sekä päätösten arvioinnin apuna. (Venninen 2014, 157-158.)

3.2. Osallisuuden ja toimijuuden edistäminen suunnittelussa

Toiminnan suunnitteluprosesseissa on mahdollisuus edistää osallisuuden pedagogiikkaa. Suunnittelua ohjaavat ja toiminnalle pohjan luovat myös seurakunnan varhaiskasvatuksessa valtakunnallinen ja paikkakunta-kohtainen Varhaiskasvatussuunnitelma kirkon omien strategioiden ja Vaken lisäksi. Fonsén, Heikka ja Elo (2014) käyttävät tästä termiä makrotason varhaispedagoginen suunnittelu. Toiminnan tavoitteena on pedagogisesti määritelty, suunnitelmallinen ja tavoitteellinen lapsen osallisuuden mahdollistava toiminta, mikä edistää tasa-arvoista ja kokonaisvaltaista oppimista, kehitystä ja kasvua. Mikrotasolla tarkoitetaan varhaiskasvatustoiminnan arjen dokumentointia ja havainnointia. Lapsen Vasu laaditaan yhteistyössä päiväkodin henkilöstön, lapsen ja huoltajien kanssa. Lapsen Vasun pohjana ovat lapsen etu, tarpeet, mielipiteet ja toiveet. Varhaiskasvatushenkilöstö laatii ryhmäkohtaisen Vasun ryhmän lasten Vasujen pohjalta. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelma on erityisesti

kasvattajien työväline. Kataja (2014) pitää tärkeänä sitä, että pohdittaisiin, miksi tehdään enemmän kuin mitä tehdään. Suunnittelun lähtökohdat ovat lasten mielenkiinnon kohteet ja ideat mieluummin kuin kasvattajan mieltymykset ja vahvasti kiinnipitämät suunnittelun rakenteet. (Fonsén, Heikka & Elo 2014, 87-88; L 540/2018, 2§; Opetushallitus 2016, 8-10; Kataja 2014, 59-62.)

Osallisuutta edistävän pedagogiikan suunnittelua Turja kuvaa käsitteillä valtaistuminen, vaikuttamisen laajuus, ajallinen ulottuvuus ja kokemuksellisuus. Valtaistumisen kautta kasvattaja sallii lasten osallistumisen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Vaikuttamisen laajuus tarkoittaa sitä, että kasvattaja lapsen iän huomioiden luo mahdollisuudet osallisuudelle. Kasvattajalla tulisi olla rohkeutta omaan pedagogiseen riskinottoon eli toimintansa muuttamiseen. Ajallinen ulottuvuus tarkoittaa toiminnan ajallista kestoa ja millaisia vaikutuksia sillä on ryhmään. Haasteena on se, miten lasten ideat hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja erityisesti pitkäkestoisessa toiminnassa. Helpointa lasten toiveita on huomioida lyhytkestoisessa toiminnassa esimerkiksi leikkihetkessä. Kokemuksellisuutta lisää lasten monipuoliset vaikuttamisen mahdollisuudet toiminnan kokonaisvaltaisessa prosessissa. Tunnetason kokemuksilla on merkittävä vaikutus lapsen toiminnan sitoutumisen asteeseen. Siksi lasten toiveita on kasvattavaa huomioida suunnittelussa ja toteuttaa toiminnassa. Yksi tällainen kasvattajan toteutuskeino on Toiveidenpuu, joka sijaitsee keskeisellä paikalla. Mihinkin saa yhdessä huoltajan kanssa kirjata omia toiveita. Näitä lasten toiveita voi poimia vuorotellen sopiviin arjen tilanteisiin. (Fonsén ym. 2014, 83-85; Leinonen 2014, 19; Turja 2011.) Tämä edistää lapsen kokemusta siitä, että kasvattaja ottaa hänen mielipiteensä vakavasti ja on valmis tekemään sen toteutumisen eteen töitä. Kokemus on lapselle voimaantava ja lisää luottamusta kasvattajaan ja omaan arvokkuuteen ideoiden esittäjänä. Lapselle syntyy tunnekokemus osallisuudesta ryhmässä ja siitä, että hän on omalla toiminnallaan saanut aikaiseksi jotakin hyväksi koettua ja tärkeää. Tämä tukee kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta, kasvattajan työtä ja edistää lapsen ja ryhmän osallisuutta.

Kasvattaja voi vaikuttaa osallisuuden edistämiseen myös varhaiskasvatuksen perustoimintojen avulla. Kettukangas ja Härkönen (2014) kuvaavat varhaiskasvatuksen perustoimintoja päiväkotiympäristössä, millä he tarkoittavat

ihmisen perustarpeisiin ja niiden tyydyttämiseen liittyviä asioita. Näihin sisältyvät kaikki, mitä tapahtuu päiväkotiin saapumisen ja sieltä lähtemisen hetkien välissä, kuten muun muassa paikasta toiseen siirtymiset, ulkoilu, ruokailut, päiväunihetki ja vapaa oleskelu. Seurakunnan päiväkerhon arjessa toteutuvat nämä samat elementit, poikkeuksena kasvattajilla on käytettävissään huomattavan erilainen tuntimäärä viikossa sekä se ettei päiväkerhossa vietetä päiväunihetkeä. (Kettukangas & Härkönen 2014, 100-111.)

Kasvattajien tulisi välttää sellaista rutiinia, mikä on pakonomaista tai automatisoitunutta toimintaa. Tällöin lapsen osallisuudelle jää enemmän huomion mahdollisuuksia. Päiväjärjestyksen toistuvuus ja ennakoitavuus vahvistavat lapsen luottavaisuuden ja turvallisuuden tunnetta. Perustoimintojen avulla kasvattajalla on mahdollisuus toteuttaa osallisuuden pedagogiikkaa. Ne antavat mahdollisuuden kasvattajalle arjen toimintojen avulla luoda lapselle erilaisia mahdollisuuksia oppimiselle, kehittymiselle, tutkimiselle, leikin avulla asioiden toteuttamiselle ja kokemukselle siitä, että olen tärkeä ja osaava. Se tukee lapsen itsetunnon kehittymistä ja vahvistumista. Virkki toteaa tutkimuksessaan, että kasvattajan tulisi nähdä lasten osallisuus laajemmin. Kasvattaja voi osallistaa lapsia perustoimintojen lisäksi Härkösen mainitsemien työn, opetuksen, juhlien ja retkien avulla niin, että lapsi kokee yhteyttä omaan elämäänsä ja yhteyttä toisiin. (Kettukangas & Härkönen 2014, 100-111; Virkki 2015, 145.)

Osallisuuden pedagogiikalla on tärkeä rooli nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Se antaa mahdollisuuden kasvattajalle toimia kasvatustehtävässään monipuolisesti kutsumalla lapset osallistavaan ryhmän toimintaan ja sen suunnitteluun. Lapset saavat eväitä toimia demokraattisessa yhteiskunnassa samalla yksilön itsetunnon vahvistuessa. (vrt. Leinonen 2014.) Osallisuuden pedagogiikan haasteena on kasvattajien rohkeus ottaa huomioon lasten ajatukset ryhmän toiminnan suunnittelussa. Lapsilla on paljon hienoja ja innostavia ajatuksia varhaiskasvatuksen päiväohjelmia suunnitteluun. Vake ja Vasu haastavat kasvattajaa huomiomaan nämä ideat nykyistä rohkeammin. Lasten toiminnallisissa ideoissa on laadukkaan ja monipuolisen varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan siemen. Turja ehdottaa, että kasvattajat voisivat lähteä liikkeelle siitä, että laittaisivat ”osallisuus silmälasit” nenälleen ja työyhteisössä

kirjattaisiin muistiin arjen pienetkin positiiviset hetket, missä toteutui vähäinkin lasten osallisuus (Turja 2011, 23).

3.3 Osallisuus ja toimijuus lapsen näkökulmasta

Lapsen toiminta on sidoksissa toimintaympäristöön, aikaan ja toisiin toimijoihin sekä heidän edesottamuksiinsa. Toiminnan lähtökohtana on lapselta saatu tieto. Lapsen osallisuus ja toimijuus mahdollistuu parhaiten leikissä. Virkin tutkimuksen mukaan kasvattajat korostivat osallisuuden toteutumista yksilölähtöisesti, kun taas lapset yhteisöllistä osallisuutta. (Karlsson 2012, 24; Virkki 2015, 131, 138, 145.)

Turja etsii vastausta kysymykseen, ”Miksi osallisuus on tärkeää”, perustelemalla osallisuuden tärkeyttä ja tukeutumalla Sinclairiin (2004). Sinclair esittää seuraavia perusteita osallisuuden tärkeydelle: lapsella tulee olla oikeus palveluiden käyttäjänä, tulla kohdelluksi aikuisen tavoin osallisena ja tulla kuulluksi itseään koskevilla asioilla. Tämä sisältyy jo YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen. Lapsen kuuleminen mahdollistaa palveluiden kehittämisen. Tällöin osallisuus opettaa lapselle vaikuttamismahdollisuutta ja omien halujen ja tarpeiden ymmärtämistä. Demokratiaa voidaan vahvistaa, kun lapselle luodaan mahdollisuuksia tulla aktiiviseksi yhteisönsä jäseneksi. (Vrt. Shier ja Hart.) Osallisuus tukee lapsen taitojen kehittymistä muun muassa keskustelu-, neuvottelu- ja kommunikointitaidoissa sekä vaikuttaa lapsen priorisointi- ja päätöksentekotaitoihin. Osallisuus antaa lapselle mahdollisuuden kokea omaa osaaamistaan ja vaikuttaa itseluottamusta rakentaen. Turja käyttää tässä termiä lapsen valtaistuminen. Hän myös viittaa siihen, että tutkimukset osoittavat sen, että osallisuus on keino suojella lasta hyväksikäytöltä. (Turja 2010, 32-33.)

Hart (1992) esittää, että ellei aikuinen toimi projektiluonteisissa tehtävissä lasten kanssa yhdessä ei lapsista voi kasvaa vastuullisia ja osallistuvia aikuisia. Hän ihmetteli sitä, että kuinka lapsi voi täytettyään 16,18 tai 21 vuotta vain hallita vastuullisuuden ja osallisuuden taidot luokkahuoneessa tapahtuvan opetuksen avulla ilman käytännönläheisyyttä. Hart painottaa, että ainoastaan käytännön avulla vähitellen oppii ymmärtämään osallistumisen ja saa

luottamuksen omaan osallistumisosaamiseensa. Lapsen motivaatiota edistää se, että hän saa olla alusta saakka mukana miettimässä tavoitteita ja kokea omistajuutta asioihin. Tämä edistää myös lapsen osaamista sekä lisää hänen motivaatiotaan jatkaa. Lapsilähtöiselle toiminnalle on keskeistä lapsilta saatu tieto. Tähän liitetään vahvasti ammattilaisen tieto ja osaaminen niin, että toiminta on yhteisöllistä ja vastavuoroista (Hart 1992, 5; Karlsson 2012, 24.)

3.4 Osallisuus ja toimijuus seurakunnan varhaiskasvatustoiminnassa

Osallisuuden ja toimijuuden huomioiminen seurakunnan varhaiskasvatustoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on alkanut Vasun 2005 ilmestymisen jälkeen. Tuolloin virisi kiinnostus saada vastaavanlaista asiakirjaa tukemaan ja helpottamaan paikallisseurakuntien työntekijöitä omassa varhaiskasvatustyössään sekä työn kehittämisessä. Tällöin vuonna 2008 syntyi, *Lapsi on osallinen* ja seuraavaksi vuonna 2013 *Lapset seurakuntalaisena* -asiakirjat. Näistä käytetään nimitystä Vake. Näissä molemmissa esitetään osallisuuden ja toimijuuden peruslähtökohtia lapsen toiminnalle seurakunnan varhaiskasvatustoiminnassa. Jumalan luomana arvokkaana, täysivaltaisena ja kastettuna seurakunnan jäsenenä lapsella on arvokas asema toiminnassa. Seurakunnan toiminnassa ja kotona voidaan vahvistaa lapsen ymmärrystä merkityksellisenä yhteisön toimijana ja jäsenenä. Lapsen mukanaolo perustuu turvallisuuden kokemiseen ja aktiiviseen toimijuuteen. Mukana olemalla lapsi saa kokea osallisuutta Jumalan luomana arvokkaana ihmisenä. Kirkko, joka arvostaa lapsuutta tukee pienen kasvavan seurakuntalaisen kristillistä identiteettiä, lapsen toimijuutta ja osallisuutta toiminnassa. Tällöin tavoitteena on se, että lapsella on mahdollisuus toimia ikäkaudelleen sopivalla tavalla yhteisönsä aktiivisena jäsenenä. Hänellä on oikeus tulla nähdyksi ja kuulluksi toiminnan suunnittelussa ja sen toteutuksessa. (Ojell 2009, 121-125; Kirkkohallitus 2008, 27-28.)

Jotta lapsen osallisuus ja toimijuus toteutuu varhaiskasvatustoiminnassa, tulee toiminnan järjestäjän ajatus lapsen osallisuudesta, aktiivisuudesta ja mukanaolosta seurakunnassa rakentua lapsilähtöisempään visioon kuin aikaisemmin. Aivan kuten Saarinen totesi, että varhaiskasvatustoiminnan suunnittelu on muutakin kuin huomisen päivän, seuraavan teeman, kirkkovuoden

juhlien tai seuraavan kauden suunnittelua. Pedagoginen suunnittelu on asia mitä pidetään selvänä. Suunnittelun tulisi näiden kaikkien lisäksi sisältää myös spontaania suunnittelua, joka antaa tilaa lapsen äänen kuulemiselle. Tällöin toiminnan suunnittelu tapahtuu itse toiminnassa. Saarinen esittää hyvän kysymyksen siitä, että kenen ääni tulee kuuluviin spontaanin suunnittelun kautta ja miten yhdistää etukäteis- ja spontaania suunnittelukulttuuria täydentämään toinen toistansa. Hän toteaa myös, että Vake antaa pohjan lapsen omalle varhaiskasvatussuunnitelmalle, jota päiväkerhotoiminnassa luodaan huoltajan kanssa käydyssä keskustelussa. Parhaimmillaan pedagogisen suunnittelun näkökulma todentuu Vasun avulla, kun työntekijä hahmottaa niin lapsen kuin ryhmän yksilölliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet osana suunnittelua. (Saarinen 2013, 117- 120.)

Varhaiskasvatuksen suunnittelussa on mahdollista aktivoida seurakuntalaisia ja tukea heidän yhteisöllisyyttään osana yhtä suurta kirkon perhettä. Päiväkerhoon on mahdollisuus kutsua vierailemaan lasten isovanhempia tai jotkut seurakuntalaisista voivat toimia varhaiskasvatuksen päiväkerhotoiminnan mummona ja pappana tai vaihdellen eri ammattien edustajia. He voivat vierailla päiväkerhoissa ja kertoa joitakin mielenkiintoisia muistoja omasta lapsuudestaan. Näin lapset saavat oppia heille itselleen merkityksellisiä kristilliseen kulttuuriperinteeseen liittyviä leikkejä, loruja tai lauluja. Tämä toiminta antaa aitoa kokemusta isovanhemmista myös niille lapsille, joilla isovanhemmat asuvat kaukana tai joita ei enää ole. Päiväkerholainen voi opettaa kerhossa kerhokavereille uuden oppimansa taidon, kerholaisen vanhempi voi tulla kertomaan omasta työstään esimerkiksi lääkäri tai sairaanhoitaja empatiasta, terveydenhoidosta, poliisi kypärän käytön tärkeydestä ja suojatien ylityksestä. Liikennekäyttäytymistä voidaan konkreettisesti harjoitella, jos kerhopaikan vieressä sijaitsee suojatie.

Kirkon varhaiskasvatus on lasta osallistavaa aikuisjohtoista toimintaa. Tässä toiminnassa kasvattajat ovat kiinnostuneita lapsen tarpeista ja kiinnostuksen kohteista, näkevät lapsen aktiivisena ja luovana toimijana, jolle on tilaa. Perinteisesti varhaiskasvatus kirkossa on painottanut lapsen turvallisuutta ja suoje-
lua. Näkemys lapsesta aktiivisena toimijana ja oman elämän asiantuntijana on jäänyt taka-alalle. Kun YK:n lapsen oikeudet ovat ohjaavia tekijöitä myös

kirkon varhaiskasvatuksessa, tällöin huomioidaan lapsi sekä toimijana että asi-
antuntijana mutta myös turvallisuutta ja suojelua tarvitsevana. Käytännössä
tämä tarkoittaa lapsivaikutusten arviointia seurakuntaelämän arjessa niin hal-
linnon kuin toiminnan tasolla. (Kirkkohallitus 2013, 8, 20-22; Ojell 2013, 21.)

Seurakunnan varhaiskasvatus täydentää kodin ja muiden lapsen läheisten to-
teuttamaa kristillistä kasvatusta lapsen kotona, seurakunnassa ja muissa kas-
vatusympäristöissä. Seurakunnassa erityisesti varhaiskasvatustyötä tekevät
lastenohjaajat, varhaiskasvatuksen ohjaajat (ent. lapsityönohjaaja), pyhäkou-
lusihteeri ja varhaiskasvatustyön pappi sekä lisäksi myös diakoniatyöntekijät,
kirkkomuusikot, lähetyssihteerit, nuorisotyönohjaajat ja vapaaehtoiset seura-
kuntalaiset. Lastenohjaajan työhön kuuluu muun muassa ohjaustyö erilaisissa
lapsiryhmissä. Varhaiskasvatuksen ohjaaja toimii seurakunnassa varhaiskas-
vatustyön kokonaisuuden kehittämisen ja johtamisen tehtävissä sekä hänen
työhönsä sisältyy verkostoyhteistyö kunnan varhaiskasvatuspalveluiden
kanssa. (Kirkkohallitus 2008, 17-18.)

4 KASVATUSYHTEISTYÖ SEURAKUNNAN VARHAISKASVATUK- SESSA

4.1 Kasvatusyhteistyötä ohjaavat periaatteet

Kasvatusyhteistyön käsite on syrjittänyt aikaisemman käsitteen kasvatus-
kumppanuus. Vakessa ja Vasun perusteissa kerrotaan lapsen huoltajien
kanssa tehtävän kasvatusyhteistyön periaatteista. Varhaiskasvatusta ja kas-
vatusyhteistyötä ohjaavat Suomen lait, säädökset sekä Varhaiskasvatussuun-
nitelman perusteet asiakirja. Salassapitoa ja arkaluonteisia tietoja koskevat
lait, muun muassa julkisuuslaki (L 21.5.1999/621), henkilötietolaki (L
22.4.1999/523) ja henkilötietosuojalaki (L HE 9/2018) velvoittavat varhaiskas-
vattajia. Kasvatustoimintaa ohjaavat myös työyhteisön omat ammatilliset, eet-
tiset, moraaliset ohjeet, tavoitteet ja toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Eriyisesti yhteiskunnan varhaiskasvatustoimintaa ohjaa varhaiskasvatustalaki (L 540/2018), joka määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteeksi myös yhteistyön lapsen huoltajan kanssa, jotta lapsen tasapainoinen kehitys ja kokonaisvaltainen hyvinvointi mahdollistuisi. Kirkolla on edellä mainittujen lisäksi omat kasvatustoimintaa ohjaavat strategiat ja varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjat (Vake). Kirkon kasvatuksen strategiset suuntaviivat on kuvattu *Meidän kirkko -kasvamme yhdessä* kasvatuksen linjauksessa, joka kattaa koko kasvatuksen kentän kirkossa. Tämä linjaus on vuodelta 2015. *Kohtaamisen kirkko -strategia* ohjaa koko kirkon toiminnan suuntaa vuoteen 2020. Painopisteenä tässä strategiassa on sanoma, kohtaaminen, lähimmäisenrakkaus ja jäsenyys. (Kirkkohallitus 2008, 9, 25-26, 39; 2013, 4, 10, 17, 24; L 540/2018 §3; Opetushallitus 2016, 19-20, 31-33.)

Seurakunnan varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirjoissa esitetään, että perheiden monimuotoisuuden kunnioittaminen on edellytys hyvälle kasvatusyhteistyölle. Lapselle on tärkeää kokemus siitä, että juuri hänen perheensä on arvokas. Luottamuksen rakentaminen, keskinäinen kunnioitus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus tukevat kasvatusyhteistyötä. Yhteistyön merkitys korostuu lapsen kasvatusympäristöjen siirtymävaiheissa. (Kirkkohallitus 2013, 24.)

4.2 Dialogin mahdollisuudet päiväkerhon kasvatusyhteistyössä

Dialogin mahdollistuminen edellyttää arvostuksen kautta syntynyttä riittävää turvallisuutta. Arvostus syntyy ymmärryksestä, että jokaisella on oikeus yhtäläisesti osallistua ja kertoa arvokkaan mielipiteensä. Dialogin mahdollistaa kyky käsitellä omia tunteita, kyky kuunnella ja puhua. Tutkiessaan dialogisuutta Häkkinen on löytänyt ydinkohtia, jotka kertovat dialogin olemuksesta enemmän kuin sen määritelmästä. Hän käyttää Isaacin ajatusta siitä, että dialogi on enemmän suhtautumistapa kuin menetelmä, tapa olla. Dialogi on todellisuuden elämistä, sen prosessoimista ja uuden todellisuuden luomista. Kasvattajan dialogisuuden pohtiminen alkaa ihmiskuvasta, kohtaamisesta ja ihmisten keskinäisestä tasa-arvoisuudesta. Tämän jälkeen tutustutaan dialogiseen vuorovaikutukseen käytännössä ja dialogin tekniikoihin. Tällöin kasvattajalle muodostuu ensimmäisenä dialoginen asenne toiseen ihmiseen. Siihen

on mahdollisuus rakentaa dialogista toimintatapaa, joka perustuu toisen ihmisen aitoon kohtaamiseen ja toisesta aidosti välittämiseen. (Häkkinen 2008, 89, 97.)

Dialogisen suhteen sisäistänyt kasvattaja todella kuuntelee sitä, mitä lapsi / huoltaja oikeasti on kertomassa ilman tulkintaa, ei sitä, mitä hän työntekijänä haluaa kuulla tai luulee kuulevansa. Niin kasvattaja, kuin lapsi / huoltaja käyvät myös omaa sisäistä dialogiaan. Työntekijän oma sisäinen dialogi voi myös estää lapsen / huoltajan todellisen kuulemisen. Dialogisen kohtaamisen kulttuurissa luodaan pohjaa varhaiskasvatuksen kasvatusyhteistyölle, vuorovaikutussuhteelle lapsen, hänen huoltajansa tai ammattikasvattajan kanssa erilaisissa varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä tapahtuvissa tilanteissa. Kasvattajan tärkein työväline on aito kohtaaminen, minkä jälkeen tulee kaikki muu. Mattila puhuu kasvattajan työskentelypaikasta, jolla hän tarkoittaa sitä, että kasvattajan tulee konkreettisesti mennä lapsen tasolle puhuessaan lapsen kanssa. Tässä paikassa tapahtuu lapsen ja kasvattajan kohtaaminen. (Vogt 2016, 30-33; Mattila, 2013, 61.)

Kasvatusyhteistyössä kasvattaja toimii tulkkina, lapsen tarpeiden kuulijana, keskustelijana, neuvojana ja asiantuntijana niin kasvuympäristöön kuin henkilöihin tutustumisessa. Puhe voi toimia mukaan kutsujana tai poissulkijana. Merkityksellistä kasvatusyhteistyön dialogiselle suhteelle ovat toiminnan alkuhetket. Kasvattajan ja huoltajan vuorovaikutussuhteen näyttämöissä on Kekkonen mukaan pohjimmiltaan kysymys siitä, miten kasvattajan ja huoltajan suhde rakentuu sosiaalisten suhteiden puheessa. Hän nimesi nämä ystävyys-, vertaissuhde-, läheissuhde- ja henkilökemiapuheeksi. Kasvattajan ja lasten sosiaaliset puheet Kekkonen jakoi relaatio-, syyllisyys- ja kiintymyssuhdepuheeksi. Kasvattajan tulee tiedostaa roolinsa ollessaan työtehtävissään ja kyetä tarvittaessa rajaamaan roolinsa ja ymmärtämään tasa-arvoisen dialogisen vuorovaikutussuhteen statusero. (Kekkonen 2012, 100-116.)

Helminen kuvaa vuorovaikutus- ja yhteistyösuhdetta rinnalla kulkevana kumppanuutena. Tässä dialogisessa suhteessa jokainen on oman todellisuutensa asiantuntija. Tämä todellisuus edellyttää aitoa kohtaamista, läsnäoloa ja suhdetta, jossa toisen hyväksyminen, kuuleminen, kunnioittaminen ja luottamus

ovat aidosti läsnä. Voimavarakeskeisessä asiakaslähtöisessä vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet rakentavat vastavuoroisesti suhdetta, missä asiantuntijuutta on molemmilla osapuolilla. Kasvatusyhteistyön kehittyminen ja sen syveneminen ovat yhteistyöhön sitoutuvan kasvattajan tietoisien toiminnan tulosta. Hän on kumppanuuteen sitoutuva työntekijä. Hän luo suhdetta reflektiivisen, lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen eri puolia pohtien niin, että molempien osapuolten ymmärrystä hyödyntävä työtapaa tulee mahdolliseksi. Kasvatusyhteistyö on jaettu kasvatustehtävää lapselle tärkeiden ihmisten ja kasvatusyhteisöjen kesken (vrt. jaettu asiantuntijuus). Lapsi muodostaa näissä vuorovaikutussuhteissa käsitystä itsestään ja kokemuksistaan, omasta kuvastaan, arvostaan niiden puheiden, asenteiden, toiminnan ja tunteiden pohjalta, joita häntä kohtaan osoitetaan. Ihminen syntyy ja kehittyy suhteiden virrassa. Ihmisen todellisuus todentuu ihmisten välisyydessä. Empatia, myötäeläminen vahvistaa kasvatusyhteistyötä. (Helminen 2016, 21; Vogt 2016, 30-33; Marttila 2016, 58; Kekkonen 2012, 56-59.)

Hyvässä kasvatusyhteistyösuhteessa yhteistä ymmärrystä etsitään vaikeissakin tilanteissa. Kasvatusyhteistyön tärkeys korostuu erityisesti silloin kun huoltajien voimavarat ovat vähäiset tai he kokevat riittämättömyyttä lapsen huoltajina. Tällaisessa tilanteessa kasvatusyhteistyön toimimattomuudesta voi seurata se, että lapsi jää kummankin kasvatusympäristön kodin ja seurakunnan varhaiskasvatuksen ulkopuolelle tai niiden väliin niin, että lapsi jää kohtaamisen, kohdatuksi tulemisen ja tuen sekä yhteistyön ulkopuolelle. Tällöin myös verkostoyhteistyöllä on mahdollisuus ja keskeinen merkitys. Varhaisen puuttumisen eettiset periaatteet painottavat perheen tilanteessa varhaista ja avointa yhteistyötä sekä dialogisuutta. (Rimpelä 2013, 32; Marttila 2016, 57, 60-61; Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil 2012, 16-18.)

Kasvatus on kasvatettavan ja kasvattajan välistä vuorovaikutusta, mihin sisältyy aina jonkinasteista vallankäyttöä, oli suhde tai asenne minkälainen tahansa. Kasvattajan on hyvä olla tietoinen vallankäyttöasemastaan ja siitä, miten sitä käyttää. (Gjerstad 2015.) Eettisesti sitoutunut kasvattaja tietää ja tuntee oman tehtävänsä ja roolinsa työyhteisössä sekä olemuksellaan ja käyttäytymisellään tukee rakentavaa ja positiivista yhteistyötä. Työntekijän on hyvä jatkuvasti tiedostaa työn sensitiivinen luonne, osata rakentaa ja ylläpitää

verkostoja sekä nähdä osallisuuden mahdollisuudet ja tukea eri osapuolten osallisuutta osattomuuden sijasta sekä kehittää varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksi ottamisen tietoja ja taitoja ja olla valmius toimimaan tarvittaessa rakenteellisten tekijöiden muuttamiseksi. Dynaaminen työntekijä jakaa osaamistaan ja on valmis kehittämään omaa sekä tiimin ammatillista osaamista, jotta asiantuntijuuden eri ulottuvuudet toimisivat yhteistyössä lapsen parhaaksi. Kasvatustyö on yhteisöllistä työtä, joissa osapuolina ovat lapset, huoltajat, kasvattajat ja yhteistyökumppanit. (Marttila 2016, 61, 65.) Lapsen rinnalla kulkevien ihmisten asiantuntijuuden jakaminen ja heidän vilpitön pyrkimyksensä yhteiseen ymmärrykseen kasvatustyössä avaa dialogisen vuorovaikutuksen, osallisuuden ja yhteistyön kanavia.

4.3 Dokumentointi osana toiminnan suunnittelua, toteutusta ja arviointia

Havainnointi on kasvattajan yksi dokumentoinnin työväline. Jokaisella lapsella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi, huomioituksi ja ymmärretyksi omana itsenään ja ryhmänsä jäsenenä (Järvinen-Taubert & Valtonen 2016, 7). Havainnoimalla kasvattaja tutustuu lapseen, oppii ymmärtämään ja tiedostamaan lapsen tarpeet sekä hänen käyttäytymistensä ja sen syitä. Kasvattaja saa havainnoissaan tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista, kokemuksista, oppimisesta, kasvun ja kehityksen edistymisestä. Havainnointi on kasvattajan yksi konkreettinen prosessimainen työväline lapsilähtöisessä toiminnassa. Suunnitelmallinen havainnointi ja dokumentointi tukee kasvattajaa Vaken mukaisen toiminnan toteuttamisessa. Havainnoinnin peruseräpäätteen sisäistänyt kasvattaja tiedostaa, miksi havainnoidaan, mitä havainnoidaan ja miten havainnoidaan sekä tunnistaa havainnointiin liittyvät edellytykset ja esteet. (Koivunen & Lehtinen 2015, 16, 18, 33-65; Aaltonen, Lehtinen, Leppänen, Peltonen, Tarvo, Tuunainen & Viherä-Toivonen 2008, 44.)

Koivunen ym. (2015) esittävät, että havainnoinnin tulee olla eri tilanteissa tapahtuvaa monipuolista ja laaja-alaista. Se sisältää myös ryhmän havainnointia sekä ryhmän kasvattajien havainnointia. Kokenut ammattikasvattaja, joka tuntee hyvin lapsen kehityksen ja on tottunut havainnoinnin ja dokumentoinnin tekijä, voi ensimmäisen kerran perusteella saada luotettavaa tietoa lapsen

oppimisen ja kehityksen tasosta. Lapsen havainnointiin vaikuttavat lapsen persoona, sen hetkinen vireystila, kokemus tilanteesta, paikalla olevat lapset ja aikuiset, ympäristö, lapsen tunnetila ja tilannetta edeltäneet tapahtumat. Pääsääntönsä lähelle lapsen sisäistä maailmaa, kasvattaja kehittää ja luo turvallisuuden tunnetta. Tämä auttaa kasvattajaa tehtävässään vastaamaan vielä paremmin lapsen tarpeisiin ja tukemaan lapsen kehitystä ikään kuin kannattelemalla häntä eteenpäin. Havainnoinnin ja sitä seuranneen arvioinnin tuloksia Heikka, Hujala, Turja ja Fonsén (2017) nivellyttävät artikkelissaan osaksi pedagogisen toiminnan suunnittelua ja kehittämistä (56). (Koivunen & Lehtinen 2015, 36-37; Aaltonen ym. 2008, 44, 48.)

Havainnoinnin menetelmänä voidaan käyttää asioiden kirjoittamista, videointia, digikuvaamista tai äänittämistä. Strukturoitua lomaketta tai muistiin kirjoittamista vapaamuotoisesti ilman strukturoitua lomaketta käytetään tiedonhankinnan dokumentoinnissa. Havainnointi voi sisältää myös suoraa kommunikointia lapsen kanssa. Kirjaaminen ja dokumentointi on toteutettava aina kunnioittavalla ja asiallisella tavalla niin, että huoltaja saa mahdollisuuden tarvittaessa nähdä lapsesta tehdyt merkinnät. Dokumentoinnin avulla voidaan säilyttää tietoa. Kun dokumentointi nähdään työvälteenä kehittämisessä ja tavoitteellisessa toiminnassa muuttuu se pedagogiseksi prosessiksi. Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan tehdä yhdessä valintoja ja johtopäätöksiä vastaten yhdessä toiminnan suunnasta. Dokumentointi tekee työtä näkyväksi ja mahdollistaa laajemman keskustelun. Se tukee toiminnan suunnittelua ja toimintaa sekä mahdollistaa arviointia. (Koivunen & Lehtinen 2015, 33; Aaltonen ym. 2008, 45, 48; Rintakorpi 2014, 138.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda kirkon varhaiskasvatustyön kehittämistavoitteiden mukainen haastattelulomake Kokkolan suomalaisen seurakunnan päiväkerhoon tulevan lapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilannetta varten

päiväkerhotoiminnan lastenohjaajille. Päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomakkeen kysymykset pohjautuvat opinnäytetyön teoriaan.

Tavoitteena oli tutkia haastattelulomakkeen toimivuutta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa haastattelulomakkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja haastattelulomakkeen kehittämistarpeesta. Tieto kerättiin palautelomakkeella Kokkolan suomalaisen seurakunnan lastenohjaajilta.

Palautelomakkeen avulla etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Kokevatko lastenohjaajat uuden haastattelulomakkeen toimivaksi käytännössä kysymysten selkeyden ja määrän suhteen?
2. Kokevatko lastenohjaajat uuden haastattelulomakkeen tukevan osallisuuden ja kasvatusyhteistyön tavoitteiden saavuttamista?
3. Miten lastenohjaaja on huomionnut lomakkeella saatuja tietoja päiväkerhon varhaiskasvatustoiminnassa?

6 HAASTATTELULOMAKKEEN LAATIMINEN PÄIVÄKERHOTYÖHÖN

6.1 Kehittämistyön suunnitteluprosessi

Työnantajani Kokkolan suomalaisen seurakunta esitti toiveen, että opintoni palvelisivat työyhteisöämme. Varhaiskasvatuksen ohjaaja toivoi päiväkerhotyöhön uutta vuorovaikutusta ja osallisuutta vahvistavaa haastattelulomaketta lapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilanteeseen. Tapaamisessa sovittiin, että tulen lastenohjaajien tiimikokoukseen kuulemaan myös lastenohjaajia. Keskustelussa päädyttiin siihen, että tuleva haastattelulomake olisi selkeä ja että sen käyttö johtaisi yhtenäiseen käytäntöön päiväkerhossa. Keskusteluissa ilmeni se, ettei aikaisemmin ole käytetty haastattelutilanteissa saatua tietoa työsuunnittelussa. Sovittiin että, päiväkerhon syyskauden alussa 2018 lastenohjaajat saavat käyttöönsä laatimani lomakkeen, minkä avulla

haastatellaan päiväkerholapsi sekä hänen huoltajansa. Opinnäytetyötä ohjaava opettaja hyväksyi laatimani lomakkeen sekä lastenohjaajille suunnatun palautelomakkeen haastattelulomakkeen käytöstä. Lastenohjaajat antavat palautteen haastattelulomakkeen käytöstä palautelomakkeella syyskuun loppuun mennessä. Palaute annetaan yhden päiväkerhoryhmän haastattelukokemuksen perusteella ja lomake palautetaan varhaiskasvatustoimistoon. Etsin kirjallisuudesta tutkimustietoa osallisuudesta, toimijuudesta, kasvatusyhteistyöstä, kristillisestä kasvatuksesta ja kysymysten laadinnasta. Näitä tietoja ja tutkimustuloksia käytin apuna laatiessani haastattelulomakkeen kysymyksiä. Tutustuin myös internetistä saataviin yhteiskunnan ja seurakunnan haastattelulomakkeisiin. Lapsen ja hänen huoltajansa haastattelu on prosessi, joka aloittaa kasvatusyhteistyön rakentamisen ja lapsen omakohtaisen kokemuksen siitä, että hän on tärkeä uusi päiväkerholainen. Lomake on työntekijän työväline. Etsin lähdeaineistosta pohjaa saavuttaa työelämän toivoma tulos, luoda osallisuutta ja vuorovaikutusta tukeva lomake.

6.2 Päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelu

Kokkolan suomalaisen seurakunnan päiväkerhotoiminnassa käytetään kasvatusyhteistyötä tukevana toimintamuotona alkuhaastattelua. Päiväkerhonohjaaja haastattelee toimintakauden alussa lapsen ja hänen huoltajansa ennalta täyttämän haastattelulomakkeen pohjalta. Haastattelu on käytetyin tiedonkeruumenetelmä. Päiväkerhon alkuhaastattelu on tavallaan mielipidettä kartoitava, kulumisia selvittelevä ja muutokseen pyrkivä haastattelu. Haastattelutilanteen tulisi olla lämminhenkinen, rento ja luottamusta rakentava. Tilanteesta tulee näin vastavuoroinen tapahtuma, jossa molemmilla osapuolilla on mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä. Lapsen oman elämän toimijuutta ja demokraattista mahdollisuutta vaikuttaa asioihin on pyritty ymmärtämään lapsen äänen kuulemisella tutkimuksellisessa tavoitteenasettelussa. Tutkijat ovat varoitaneet lapsen äänen yksinkertaisesta tulkinnasta. Lapsitutkimuksessa tiedon tuottajana toimii lapsen lisäksi myös huoltaja. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 34; Hyvärinen & Pösö 2018.)

Asiakaskeskeinen haastattelu ja keskustelunomainen haastattelu ovat niitä menetelmällisiä muotoja, joihin alkuhaastattelua varten laatimani lomake vastaa. Tilanteessa on selkeä tavoitteellinen tarkoitus, luoda kasvatusyhteistyön pohjaa, tutustua lapseen ja hänen huoltajaansa, saada osallisuutta ja toimijuutta tukevaa informaatiota toiminnan suunnittelua varten. Tämän lisäksi lapsella ja hänen huoltajallaan on mahdollisuus tutustua päiväkerhon ohjaajaan ja kerhotiloihin. Haastattelu tapahtuu päiväkerhotilassa, missä lapsi ja hänen päiväkerhoryhmänsä kokoontuvat. Kerhotila on suunniteltu alle kouluikäisiä lapsia ajatellen. Kerhotilassa olevat lelut ja muut virikkeet voivat häiritä haastateltavaa lasta. Haastattelutilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat myös haastattelijan, lapsen ja huoltajan vireystila, lähtökohtaiset ajatukset tilanteesta, ihmisestä, seurakunnan toiminnasta, tilan tunnelmasta, ensi kohtaamisesta ja sen luomasta vaikutelmasta. Lastenohjaajan käyttäytyminen, sanat, eleet ja ilmeet eivät saa vaikuttaa siihen, millainen vastaus on hyväksytty ja millainen ei. Hänen tulisi kyetä olemaan puolueeton ja sallimaan tilan antaminen sekä lapselle että huoltajalle. Haastattelijalla ei väittele, ei hämmästele mitään, eikä osoita mielipiteitään. Hänen on tärkeää tietää, kuinka kohdeikäisen oletetaan toimivan. Haasteena on löytää objektiivinen tapa kohdata ja käsitellä haastatteluaiheita päiväkerholaisen kanssa sekä saada aidosti heidän äänensä kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 96-97; Nyysölä 2015, 26.)

6.3 Päiväkerhon haastattelulomake

Haastattelulomakkeen kysymykset voidaan laatia usealla tavalla. Tutustuin internetistä saatuihin Vasulomakkeisiin sekä seurakunnan varhaiskasvatuksessa käytettyihin haastattelulomakkeisiin. Totesin, että kysymykset voidaan laatia lapsen, aikuisen ja työntekijän lähtökohdista. Tiedon hankinnassa voidaan käyttää erilaisia visuaalisia sekä ilmaisullisia keinoja. Visualisuuteen vaikuttaa kirjain koko ja sen tyyli, millainen lomake on ilmiasultaan ja kieleltään. Lomakehaastattelu on käytetyin haastattelumuoto. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset tulee toteuttaa järjestyksessä. Strukturoimattomasta haastattelusta käytetään nimeä avoin haastattelu, missä voidaan edetä vapaasti haastateltavan ehdoilla. (Mustola, Mykkänen, Böök & Kärjä 2015, 12-13; Hirsjärvi & Hurme 2009, 44-46.) Haastattelutilanne päiväkerhossa on näiden

haastattelumenetelmien välimuoto. Haastattelu voidaan toteuttaa lomakkeen kysymyksiä järjestyksessä seuraten tai niin, että haastattelussa voidaan kasvattajan ajankäytön sallimissa rajoissa keskustella myös kysymyksiä sivuavista asioista tai kysymyksistä syntyneistä asioista, jotka koetaan yhdessä tärkeäksi. Kasvattajalla on myös mahdollisuus tilanteessa tarkentaa kysymyksiä ja selventää niiden ymmärrettävyyttä päiväkerhoa ohjaavan työntekijän näkökulmasta palvelemaan yhteistyötä.

Haastattelulomakkeen laadintaan vaikuttaa lomakkeessa käytetty kieli. Ihmistutkimuksen lähtökohdissa esitetään, että todellisuuden sosiaaliseen konstruointiin vaikuttaa vahvasti käyttämämme kieli (Hirsjärvi & Hurme 2009, 17). Haastattelulomakkeen sanamuotojen valinnassa tulee huomioida tarkasti se, miten asiat ilmaistaan ja kenelle kysymys asetetaan. Huoltaja, joka täyttää lapsen kanssa lomakkeen kotona voi suoraan kysyä lomakkeen kysymyksen lapselta. Tällöin kysymys tulee olla lapsen kehitystason huomioiva. Kysymykset huoltajalle tulee laatia niin ettei kysymysten kielestä saa sellaista käsitystä, että työntekijä urkkii yksityisiä tietoja. Kysymykset ovat päiväkerhotoimintaa ja teoreettista viitekehystä tukevia sekä lomakkeelle asetettuihin tavoitteisiin vastaavia. Kysymysten kieli tehdään selkeäksi ja toimintaan suuntaavaksi.

Lapsen Vasun lomakkeita läpi käydessäni tutustuin myös kasvatusyhteistyötä käsittelevään jo vanhaan Kaskela ja Kekkosen (2006) oppaaseen varhaiskasvatuksen kehittämistä. Tässä oppaassa tuodaan esille kasvatusyhteistyötä tukeva haastattelulomake, missä kysymykset ohjaavat haastattelijaa tekemään haastattelun huoltajille. Tämä lomake on rakentavan yhteistyön apuväline kasvatusyhteistyöhön sitoutuneelle kasvattajalle. Tässä korostuu ammatikasvattajan oma tulkinta huoltajan antamista vastauksista, koska hän kirjaa vastaukset lomakkeeseen haastattelutilanteessa. Tähän Kaskelan ja Kekkosen haastattelumalliin lisäisin kysymykset lapsen osallisuuteen ja toimijuuteen liittyen. Opinnäytetyöni tarkoitus on tukea lapsen ja huoltajan osallisuutta ja toimijuutta sekä sitä, että kasvattaja kuulee haastattelutilanteessa heidän ajatuksensa kysymyksiin ilman, että on riskiä muodostaa kasvattajan mielestä sellaisia vastauksia mitä hän haluaa muodostaa. Tämän vuoksi opinnäytetyöni haastattelulomakkeen toimintamalli on se, että huoltajat saavat lomakkeet ja täyttävät sen itse yhdessä lapsen kanssa. Tämän täytetyn lomakkeen pohjalta

käydään yhteinen keskustelu. Tärkeää on kuunnella lapsen ja hänen huoltajansa ajatukset niin kuin he haluavat ne ilmaista. Haastattelutilanne mahdollistaa myös sen, että lastenohjaaja voi tarkentaa kysymyksiä tai saamiaan vastauksia niin, että kasvatusyhteistyö rakentuu yhteisymmärrykselle sekä positiiviselle dialogille.

Lomaketta kehittäessäni tutkin useiden yhteiskunnallista varhaiskasvatusta järjestävien tahojen lomakkeisiin ja perehdyin tutkimukselliseen tietoon lomakkeen laadinnasta sekä lapsilähtöiseen haastatteluun liittyvään tietoon. Perehdyin Lahden, Oulun, Kotkan, Taipalsaaren ja Vantaa internetistä saataviin lomakkeisiin ja Kokkolan suomalaisen seurakunnan aikaisempaan haastattelulomakkeeseen. Tämän lisäksi olen saanut tutustua Espoon kaupungin lomakkeeseen varhaiskasvatuksen opintojeni aikana. Evankelisluterilaisten seurakuntien käytössä olevia mahdollisia haastattelulomakkeita ei ole saatavissa internetissä. Tämän vuoksi haastattelulomakkeen laadinnassa perehdyin yhteiskunnan varhaiskasvatuksen laatimisiin Vasulomakkeisiin, jotka etsin eri kokoisten paikkakuntien internetpalveluista. Taulukossa 1 esitän edellä mainittujen paikkakuntien lomakkeista opinnäytetyöni kannalta keskeisiä asioita.

Taulukko 1. Kaupunkien Vasulomakkeen antama tieto

Paikka	Lomake	Kysymykset	Osallisuus	Sivuja
Lahti	Lapsikeskeisyys, lapsen paras	Kysymykset ajatusten muodossa	Lapsen ajatukset mistä hän pitää, minkälaista kannustusta ja tukea lapsi tarvitsee	2
Oulu	Visuaalisuus	Aloituskeskustelupohja puun muodossa, runkona perhe, kysymykset puun lehvistöä. Kysymyksiin vastaa ensin lapsi, huoltaja, henkilöstö	Lapsen kiinnostuksen kohteet junan muodossa	4
Kotka	Lapsen kasvun kansio. Vasulomake	Lomake yhdistää perheen ja varhaiskasvatushenkilöstön näkökulmat lapsesta. Avoimet kysymykset ja rasti ruutuun kysymyksiä	Kysymykset yhteistyötoiveista kodin ja päivähoiton välille	9
Taipalsaari	Lapsen mielipide. Lapsi vastaa kysymyksiin päivähoiton arjen tilanteista, vastaukset hymiön muodossa	Varhaiskasvatushenkilöstön ja huoltajan vastaukset	Yhteisten tavoitteiden kirjaaminen kysytyihin asioihin	9
Vantaa	Lomakkeen alku täytetään päivähoitodossa. Toinen osio täytetään lapsen kotona	Kysymyksissä edetään lapsen vahvuuksista	Katsomuskasvatukseen liittyvät asiat Oma äidinkieli Kotona käytetty kieli	6

Lomakkeen tavoitteet ovat osallisuuden ja kasvatusyhteistyön tukeminen. Kysymysten asettelua tukee opinnäytetyön teoriapohja. Kysymyksiä laadittaessa

on huomioitu se, että kysyttävä tieto on olennaista tavoitteisiin nähden ja, että kysymykset on laadittu kunnioittavasti ja eettisesti. Tämän haastattelulomakkeen kehittämisessä on huomioitu varhaiskasvatustiimin vanhat toimintatavat ja käytänteet, lastenohjaajien toiveet lomakkeen pituudesta, positiivisuudesta ja lapsilähtöisyydestä. Haastattelulomakkeen (liite 1) kysymykset on valikoitu tukemaan päiväkerhotoiminnan suunnittelua lapsen ja hänen huoltajiensa osallisuutta, kasvatusyhteistyötä ja kristillisen kasvatuksen toteutumista päiväkerhossa. Haastattelulomake mahdollistaa päiväkerholaisen kehitykseen ja kasvuun liittyvän tuen tarpeen puheeksi ottamisen.

Haastattelulomakkeen kysymysjärjestys alkaa lapselle suunnatuista kysymyksistä huoltajalta kysyttäviin lapseen liittyviin kysymyksiin. Tällöin on mahdollista peilata lapsen ja huoltajan vastauksia, jotka voivat täydentää toisiaan tai huoltajan vastaus voi avata uutta näköalaa lapsen vastaukseen. Lomakkeessa on huoltajalle kasvatusyhteistyöhön liittyviä ja sitä tukevia kysymyksiä. Tämän jälkeen kysymykset kohdentuvat kristilliseen kasvatukseen. Kysymykset on jaettu kolmeen teemaan. Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet otsikon alla ovat kysymykset, jotka tukevat teorian, lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa, Vaken ja Vasun mukaista toimintaa. Kasvatusyhteistyön rakentamisen ja kehittämisen otsikon alla on kysymyksiä, joilla voidaan rakentaa kasvatusyhteistyötä, vuorovaikutuksen syntymistä huoltajan ja lastenohjaajan välillä. Kysymykset liittyvät myös yhteistyön toiveisiin. Kristillisen kasvatuksen alla on kysymyksiä, jotka tukevat kristillisen kasvatusyhteistyön toteutumista. Näistä kysymyksistä lastenohjaajalla on mahdollisuus saada toiminnan suunnitteluun ideoita sekä myös kysymyksistä mitä lapsesta on mukava tehdä sekä mitä hän harjoittelee. Näitä kahta edellä mainittua kysymystä tukevat myös huoltajan ajatukset samoihin kysymyksiin. Huoltajan osallisuutta voidaan tukea kasvatusyhteistyön ja kristillisen kasvatuksen alla olevien kysymysten avulla.

7 TUTKIMUS HAASTATTELULOMAKKEEN KÄYTÖSTÄ

7.1 Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Tutkimusympäristönä oli Kokkolan suomalaisen seurakunnan päiväkerhotoiminta. Kokkolan suomalainen seurakunta kuuluu vuonna 1977 perustettuun Kokkolan seurakuntayhtymään. Kokkolan suomalaisessa seurakunnassa oli vuoden 2017 viimeisenä päivänä 24.937 jäsentä. Kokkolan seurakuntayhtymän jäsenmäärä samana ajankohtana oli 41.518. (Kokkolan suomalainen seurakunta. Historia; Kokkolan suomalainen seurakunta. Väestötiedot.)

Kokkolassa varhaiskasvatustoiminta koostuu päivä- ja perhekerhoista, muskaritoiminnasta, vuoden ympäri auki pidettävästä Pajurinteen leikkipuistotoiminnasta, pyhäkouluista, kuukausittaisista lastenkirkoista ja lastenkuoro Kultajyvän toiminnasta. Päiväkerhotoimintaan kaudelle 2018-2019 ilmoittautui 179 lasta. Ryhmiä oli yhteensä 16. Yhdessä ryhmässä oli 8-15 lasta. Enimmillään lapsia oli viisitoista 4-5-vuotiaiden ryhmässä ja 3-vuotiaiden ryhmässä enimmillään kaksitoista lasta. Ryhmät kokoontuivat kerran tai kahdesti viikossa 2-3 tuntia kerrallaan. Ryhmien kokoontumiskerrat ja pituus riippuivat ryhmien lasten iästä. Kolmevuotiaat kokoontuivat omana ryhmänä ja 4-5-vuotiaat omanaan. Ikäjakaumaltaan poikkeuksen tekivät sisarusryhmät. Kerhot kokoontuivat viidessä eri toimipisteessä. (Kokkolan suomalainen seurakunta. Toiminta; Kaisa Toppinen, henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2018.)

7.2 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus tehtiin strukturoidulla kyselylomakkeella. Lomake laadittiin tätä tiedon keruuta varten. Lomakkeelle asetettiin tavoitteeksi selkeys, jotta vastaamiseen käytetty aika voidaan minimoida. Lastenohjaajilla syksyn toiminnan aloittaminen on kiireistä aikaa, joten vastaamiseen käytettävä aika on huomioitava. Vehkalahti mainitsee vastausväsymyksestä, jota ihmiset voivat kokea

kyselytulvan vuoksi (2014, 48). On huomioitava, että kysymykset kattavat olennaisen tiedon. Kysymykset laadittiin vastaamaan lapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomakkeelle asetettuja tavoitteita sekä lomakkeen hyötyä päiväkerhotoiminnalle.

Palautelomakkeessa käytettiin Likertin asteikollisia sekä avoimia kysymyksiä. Likertin asteikolla haluttiin saada tietoa lomakkeen selkeydestä, kysymysten määrän sopivuudesta sekä lapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomakkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. Avoimilla kysymyksillä haluttiin tietoa haastattelutavasta ja uuden haastattelulomakkeen käytöstä, haastattelulomakkeella saadun tiedon käytöstä, kysymyssidöistä ja lisäksi oli mahdollisuus vapaaseen sanaan.

7.3 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella Kokkolan suomalaisen seurakunnan lastenohjaajilta. Lastenohjaajat täyttivät palautelomakkeen, kun he olivat haastatelleet päiväkerhoryhmistään yhden ryhmän kaikki tai lähes kaikki päiväkerholaiset sekä heidän huoltajansa. Lastenohjaajilla oli eri määrä päiväkerhoryhmiä, joten vastaamiseen katsottiin riittäväksi kokemukseksi se, että oli haastatellut yhden ryhmän kaikki tai lähes kaikki lapset ja heidän huoltajansa. Lastenohjaajat palauttivat kyselylomakkeen varhaiskasvatustoimistoon ennalta sovitusti 30.9.2018 mennessä.

7.4 Aineiston analyysi

Palautekyselyn aineisto koostuu jokaisen Kokkolan suomalaisen seurakunnan päiväkerhotyötä tekevän lastenohjaajan antamasta palautteesta. Työn kannalta merkityksellistä oli toteuttaa palautekysely lastenohjaajille, koska heidän käyttöön laadittiin uusi lomake päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelua varten.

Likert asteikolliset kysymykset ovat kvantitatiivista eli määrällistä aineistoa. Pienen populaation vastauksia väittämäkysymyksiin kuvaa parhaiten frekvenssit ja tyyppiarvon eli moodin esittäminen. Palauteaineiston arviointia helpottamaan luotiin Likert-asteikollisille kysymyksille taulukko kuvaamaan vastausten määrää ja kysymyksiä. Taulukossa ovat muuttujat kysytyistä kysymyksistä ja vastatusten määrät Likertin asteikolla. Taulukosta 2 nähdään vastausten määrän sijoittuminen Likertin asteikolle.

8 PALAUTELOMAKKEELLA SAADUT TULOKSET

8.1 Haastattelulomakkeen tavoitteiden saavuttaminen

Lapsen ja huoltajan haastattelulomakkeen käytöstä tehtiin palautekysely. Palautelomakkeeseen tehtiin Likert asteikollisia ja avoimia kysymyksiä. Kaikki kuusi seurakunnan päiväkerhotyössä toimivaa lastenohjaajaa palauttivat kyselylomakkeet. Seuraavassa käsitellään palautelomakkeen kysymykset otsikoiden ne palautelomakkeessa olleiden kysymysten mukaisesti. Ensimmäinen kysymys koostuu Likert asteikollisista kysymyksistä, joita on yhteensä kahdeksan kappaletta. Palautelomakkeen loput neljä kysymystä ovat avoimia. Yksi vastaaja vastasi ainoastaan Likert-asteikollisiin kysymyksiin ja jätti tyhjäksi kaikki avoimet kysymykset.

Taulukko 2. kuvaa, miten lastenohjaajien vastaukset jakautuvat esitettyihin kysymyksiin Likert asteikolla. Nämä kysymykset kertovat lapsen ja huoltajan haastattelulomakkeelle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta.

Taulukko 2. Palaute haastattelulomakkeen tavoitteista.

(N=6*, yksi vastaaja jätti tyhjän vastauksen, siksi vastauksia viisi kuuden sijasta.)

LIKERT KYSYMYS	1 TÄYSIN ERI MIELTÄ	2 JOKSEENKIN ERI MIELTÄ	3 EN OSAA SANOA	4 JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ	5 TÄYSIN SAMAA MIELTÄ
LOMAKKEEN KYSYMYKSET OVAT SELKEITÄ				3	3
KYSYMYSTEN MÄÄRÄ ON SOPIVA LAPSEN NÄKÖKULMASTA		1			5
KYSYMYSTEN MÄÄRÄ ON SOPIVA HUOLTAJAN NÄKÖKULMASTA		1	1	1	3
KYSYMYSTEN MÄÄRÄ ON SOPIVA TYÖNTEKIJÄN NÄKÖKULMASTA		1		2	3
KYSYMYKSET TUKEVAT MIELESTÄNI LAPSEN OSALLISUUTTA				1	5
KYSYMYKSET TUKEVAT MIELESTÄNI HUOLTAJAN OSALLISUUTTA				2	4
KYSYMYKSET TUKEVAT MIELESTÄNI VUOROVAIKUTUKSEN KEHITTÄMISTÄ LAPSEN KANSSA					6
KYSYMYKSET TUKEVAT MIELESTÄNI KASVATUSYHTEISTÖN KEHITTÄMISTÄ HUOLTAJAN KANSSA				1	4*

Lapsen ja huoltajan haastattelulomake koettiin selkeäksi ja kysymysten määrä sopivaksi. Eniten kysymysten määrään liittyvissä kysymyksissä hajontaa oli kysymykseen huoltajan näkökulmasta katsottuna. Yhdelle huoltajalle oli jäänyt epäselväksi mistä yhteistyöstä on kysymys.

”Yksi vanhempi kysyi, mitä tarkoittaa kysymys: Millaisia toiveita teillä on yhteistyöllemme perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön? Mietti, että kaikkien kerholaisten perheiden kanssa yhdessä tehtävää työtäköhän tarkoitetaan. Vai pelkästään heidän perhettä? 😊”

Lastenohjaajat vastasivat, että haastattelulomake tukee lapsen ja huoltajan osallisuutta sekä vuorovaikutuksen kehittymistä lapsen kanssa ja kasvatusyhteistyön kehittymistä huoltajan kanssa. Vastaajat (n=6) kokivat, että lapsen ja huoltajan haastattelulomakkeelle asetetut tavoitteet saavutettiin. Tässä aineistossa kaikissa väittämässä, tyyppiarvo, moodi on viisi (Mo=5) eli vastaajat olivat eniten samaa mieltä väittämien kanssa.

8.2 Vanhan ja uuden haastattelulomakkeen ero

Vastaukset käsittelivät päiväkerhossa toteutettua haastattelutavan muutosta, kaavakkeen selkeyttä sekä lapsen mielipiteen kuulumista selkeämmin kuin aikaisemmin. Yksi vastaajista käsitteli sitä, kuinka aikaisemmin vanhemmat olivat täyttäneet lomakkeet haastattelutilanteessa, mikä vastaajan mielestä vaikutti vastausprosenttiin.

”...Nyt jaoin lomakkeet perheille, kerroin että voivat varata myös ajan. Kukaan ei ole halunnut varata aikaa, eivät kerkeä tulla. Läheskään kaikki eivät ole myöskään lomaketta palauttaneet, vaikka olen muistuttanut.”

Tästä vastauksesta voi todeta, että kasvattaja ei ole haastatellut lasta ja huoltajaa tai lapsia ja huoltajia vaan jakanut lomakkeet ja kerännyt ne huoltajilta. Häneltä on tällöin jäänyt käyttämättä mahdollisuus huoltajien ja lapsen kasvatustyönteistyön rakentamiseen haastattelun avulla.

Ohjeen mukaisesti haastattelulomaketta käyttäneet vastaajat kokivat, että haastattelulomakkeen avulla on mahdollisuus tukea lapsen osallisuutta päiväkerhossa.

”Lomakkeen avulla lapsen ääni tulee kuuluviin paremmin kuin aikaisemmin.”

8.3 Haastattelulomakkeen avulla saatujen tietojen hyödyntäminen

Palautekyselyyn vastattiin, että lapsilta ja huoltajilta saatiin ideoita käytännön työn suunnitteluun. Vastaajat kertoivat esimerkkejä huoltajilta saaduista asioista, joista saatiin hartausaiheita kerhoon sekä esimerkin omasta aikaisemmasta toiminnasta kerhossa.

”Lapsen ajatuksia osio antoi minulle paljon. Sen pohjalta voin suunnitella toimintaa lasten kiinnostuksen mukaisesti.”

8.4 Haastattelulomakkeesta annettu muu palaute

Yksi vastaaja kertoi jääneensä pohtimaan sitä, että miksi huoltajat olivat jättäneet vastaamatta useisiin kysymyksiin. Hän tulkitsi huoltajien käyttäytymistä vastauksessaan. Sama vastaaja kertoi myös aikaisemmassa kysymyksessä, missä tiedusteltiin vanhan ja uuden lomakkeen käytön eroja.

”Lomakkeen vanhemmat täyttivät kotioloissa ja palauttivat kerhoon. Ennen olen haastatellut heidät kerhossa. Tähän on siksi vaikea vastata.”

Vastausten perustella tulee kuva siitä, että hän on jakanut lomakkeet huoltajille ja kokee tämän toimintatavan lapsen ja huoltajan haastatteluksi. Ohjeistuksessa puhutaan haastattelussa saadusta kokemuksesta. Haastattelutilanteessa kasvattaja olisi voinut kysyä huoltajalta täydentäviä kysymyksiä. Näin hän olisi voinut saada tietoa haastattelulomakkeen kehittämiseksi sekä hän olisi voinut saada arvokasta tietoa myös omaan kasvattajan työhönsä päiväkerhotoimintaan.

Kysymykseen, mitä vielä haluat sanoa, vastaukset liittyivät haastattelutilanteessa saatuihin hyviin aiheisiin, osallisuuteen ja positiiviseen palautteeseen.

” Tämän haastattelumonisteen kautta saadaan kerhossa kuulla lapsen ja vanhemman ääni.”

”Kiitos kun teit näin hyvän ja kattavan lomakkeen käyttömme!”

Lisäkysymystä toivottiin haastattelulomakkeeseen siitä, minkä verran lapsi on ollut erossa perheestään esimerkiksi yökylässä. Palautelomakkeessa tiedusteltiin myös sitä, että olivatko kysymykset riittävät. Vastaukselle oli jätetty pieni tila, mihin saattoi laittaa rastin. Yhdessä palautteessa vastattiin, että

kysymykset olivat riittävät, mutta vastaaja koki kuitenkin tulkiten, että kysymyksiä lapsen ja hänen huoltajansa lomakkeessa oli liikaa. Vastaaja tulkitse huoltajien lomakkeen tyhjäksi jättämien kohtien perustella sen, että kysymyksiä oli liikaa. Kuudesta vastaajasta kolme vastasi, että haastattelulomakkeen kysymykset olivat riittävät ja kolme jätti vastaamatta.

8.5 Haastattelulomakkeen käytön tulosten arviointi

Lapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilannetta varten laadittu lomake palvelee niitä tavoitteita, joita sille yhdessä asetettiin. Lastenohjaajilta saadusta avoimesta palautteesta ilmenee, että lomake edistää Vaken ja Vasun mukaisen lapsen ja huoltajan toimijuutta ja osallisuutta tukevan toiminnan suunnittelua päiväkerhotoiminnassa. Lapsen ja huoltajan ääni tulee kuulluksi. Tällaisen suunnittelun kautta on mahdollisuus luoda toimintaa mikä koetaan mielekkääksi. Lisäksi toiminta vahvistaa myös kirkkoon kuulumista ja sen mielekkyyttä ja tärkeyttä perheiden elämässä.

Haastattelulomakkeen käytöstä saadun kokemuksen mukaan kysymykset niin lapsen, huoltajan kuin työntekijän näkökulmasta on koettu selkeiksi ja määrä sopivaksi sekä vuorovaikutusta ja kasvatusyhteistyötä tukevaksi. Kehittäminen on prosessi, joka vaatii tutustumista ja tottumista oman toiminnan muutokseen sekä tavoitteiden mukaisen toiminnan kehittämiseen. Prosessi kehittää ymmärrystä siitä, miten muutos hyödyttää työntekijän toimintaa kasvattajana sekä valmiutta muuttaa omaa toimintaa aikuislähtöisestä toimintatavasta osallisuutta mahdollistavaan tapaan.

Uudistetusta haastattelulomakkeesta saadun palautteen perusteella lomaketta voi tällaisena käyttää osallisuutta ja kasvatusyhteistyötä tukevan toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin välineenä. Laajentamalla haastattelulomakkeen käyttöä kaikkien päiväkerhoryhmien haastattelun toteuttamiseen saadaan enemmän kokemusta lomakkeen toimivuudesta. Tämän perusteella voi tehdä uuden arvioinnin haastattelulomakkeen toimivuudesta ja kehittämissuunnasta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

9.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden mittarina toimii hyvän tutkimuskäytännön toteutuminen. Näitä ovat kunnioitus, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, avoimuus ja huolellisuus. Lomakehaastattelulla kysyttiin tutkimuksen tavoitteiden kannalta merkityksellisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87; The Norwegian National Committees for research ethics 2014.)

Lastenohjaajia informoitiin saatekirjeellä, missä kerrottiin sovitusta menettelytavasta, anonyymiydestä, opinnäytetyöstä ja kirje sisälsi myös yhteystiedot. Tutkimuksen otannassa käytettiin harkittua valintaa niin, että kaikki lastenohjaajat saivat mahdollisuuden osallistua haastattelulomakkeen käyttöön ja siitä tehtyyn palautekyselyyn. Luotettavuuteen vaikuttaa yhtenä tekijänä se, että kaikki lastenohjaajat vastasivat kyselyyn. Palautelomake pyydettiin anonyyminä, joten työssä käsiteltiin ei tunnisteellista tietoa. Tällaisen tiedon käsitteilylle ei aseteta säilyttämisen ehtoja. (Tutkimuksellinen neuvottelukunta 2009, 9; Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Palautelomake laadittiin niin, että vastaaja täyttää lomakkeen anonyyminä ajalla, jolloin hän oli toteuttanut haastattelutilanteet. Palautus tapahtui varhaiskasvatuksen toimistoon. Tämä toiminta takaa, etten palauteen vastaanottajana voi tunnistaa palautteen antajaa. Täytetyt lomakkeet palautettiin yhtenä nippuna suljetussa kirjekuoressa.

Opinnäytetyön keskeisin tehtävä oli toteuttaa Kokkolan suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen kanssa asetettujen tavoitteiden mukainen haastattelulomake lastenohjaajien käyttöön. Tämän onnistumista arvioitiin palautelomakkeella, minkä täyttivät haastattelulomaketta käyttäneet lastenohjaajat. Lomake testattiin ennen käyttöönottoa ymmärrettävyyttä ja yksiselitteisyyttä tukemaan.

9.2 Ammatillinen kasvu ja sosionomin kompetenssit

Aikaisempi koulutus ja pitkä työkokemukseni ovat antaneet vahvan hengellisen työn pätevyyden, joka on tämän opintoprosessin aikana vahvistunut erityisesti varhaiskasvatuksen osalta ja olen pystynyt syventämään varhaiskasvatuksen pedagogista ja ilmiölähtöistä osaamistani. Opintojen aikana olen saanut palautetta kohtaavasta työtavastani, jota olen tämän opinnäytetyöprosessin aikana voinut kehittää osallistavaan ja toimijuuteen kutsuvan teoriatiedon avulla sekä perehtyä toiminnan suunnitelmalliseen ja pedagogiseen dokumentointiin. Tutkimukselliseen tietoon perehtyessäni olen kehittänyt ammatillista osaamistani osallistavan työtavan teoreettisesta ymmärryksestä. Tutkimus ja kehittämistyön periaatteiden mukainen osaaminen opinnäytetyön tekemisen myötä on päivittynyt.

Pitkäjänteinen tavoitteellinen toimintamalli on minulle ominainen työskentelytapa. Verkostoitumisen tavat ovat opintojen aikana laajentuneet varhaiskasvatuksen ympäristöissä. Kiinnostukseni itseni ja ammattini kehittämiseen sekä säännöllinen koulutus säilyttävät elävän, innovatiivisen ja eettisesti vahvan tavon tehdä työtä eri-ikäisten ihmisten kanssa. Pysin varhaiskasvatus- ja nuorisotyössä yksilöä luontevasti osallistavaan, toimijuutta kehittävään ja dialogiseen yhteistyöhön houkuttelevaan vuorovaikutukseen lasten, nuorten ja heidän huoltajiensa kanssa. Tällainen työote on mielestäni voimaannuttava kaikille toimintaan ja yhteistyöhön osallistuville. Työntekijänä se on johtanut tarkastelemaan kriittisesti ammatillisuuttani. Lapsille tällainen toimintatapa on sallinut tekemisen, luonut uuden mahdollisuuden kokemuksille sekä oivalluksille, halun olla mukana.

Opiskelut ovat sijoittuneet yhteiskunnallisesti myös mielenkiintoiseen aikaan sosiaali- ja terveystieteiden uudistuksen, katsomuskasvatuskeskustelun ja varhaiskasvatustieteen uudistuksen myötä. Eettistä osaamista olen syventänyt lakien ja säädösten tutkimisen avulla erityisesti varhaiskasvatustieteen näkökulmasta.

Kirkon varhaiskasvatustyössä verkostoitumista voi monella tavalla laajentaa niin, että perheiden sosiaaliset kontaktit lisääntyvät ja kehittyvät. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat olla luomassa perheille erilaisia tilaisuuksia, joissa on mahdollisuus löytää uusia ihmissuhteita arkeen erilaisten perhetyön toimintojen avulla. Dynaamisena ja laajasti verkostoituneena asiantuntijana näen työnteon arjessa enemmän mahdollisuuksia kuin puuttumisen tarpeita.

9.3 Pohdinta

Varhaiskasvatustyön kehittäminen yhdessä Kokkolan suomalaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa on antanut kokemuksen työelämälähtöisestä kehittämistoiminnasta. Tämä on opiskelijaa kannustavaa. Olen saanut palautetta siitä, että työni on odotettu. Tässä on ollut mahdollisuus työntekijänä tarkastella työntekemisen tapoja ja päivittää työtä Vaken ja Vasun mukaiseksi ja löytää tapoja toteuttaa tärkeää ja arvostettua työtä seurakunnan varhaiskasvatuksessa osallisuuden vahvistamiseksi. Tämä tukee ja vahvistaa myös seurakunnan jäsenyyden tärkeäksi kokemista.

Kasvatussyhteistyön perusta luodaan ensi hetkestä lähtien, kun kohdataan lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen ovat tärkeässä merkityksessä siinä, että ihminen kokee luottamusta toiseen ihmiseen ja dialoginen vuorovaikutussuhde voi kehittyä. Keskeistä kohtaamisessa on työntekijän vuorovaikutustaidot ja käsitys sekä asennoituminen kohtaamaansa ihmiseen Jumalan kuvana.

Lapsen aktiivinen osallistuminen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentaa hänen todellisuuttaan koskevia käsityksiään. Siksi kasvattajan on hyvä tarkastella sitä, miten hän aikuisena heijastaa käsityksiään ihmisestä, maailmasta, yhteiskunnasta ja kasvatuksesta toiminnassaan. Varhaiskasvatuskäisen kielten ja käsitteiden kehitys on nopeaa. Tällöin on merkitystä sillä, millaisia virikkeitä lapsi saa aikuiselta päiväkerhossa.

Kristillinen kasvatusta on rinnalla kulkemista yhdessä tehden, kysellen ja ihmetellen. Osallisuuden tunne syntyy syvimmillään kuulumisesta tasavertaisena

ryhmään. Lapsen toimijuuteen ja osallisuuteen vaikuttavat niin lapsen kuin kasvattajan käsitykset. Osallisuuden mahdollistavassa toiminnassa havainnointi ja havainnoinnin tulosten sekä arviointi on välttämätön toiminnan kehittämisen väline. Jokainen leikkivä lapsi on ainutkertainen ja tarvitsee sensitiivisiä kasvattajia luomaan turvallisen ja hengellistä herkkyyttä huomioivan kasvuympäristön.

Syrjäytymisen ennaltaehkäisevä näkökulma tulisi mielestäni olla jokaisella kasvattajalla työntekemisen ajattelussa mukana. Nykyaikana perheiden elämän rytmisyys on lyhytjännitteistä. Paikkakunta muutokset ja aikuisten vaihtuminen lapsen elämässä on tavallista. Päiväkerholla on mahdollisuus olla vaikuttamassa positiivisesti perheiden elämään rakentaen perheille kohtaamispaikkoja, missä vanhemmat voivat luoda vertaistuelle perustuvia ihmissuhteita ja lapsilla on mahdollisuus löytää ikäistensä seuraa. Tulevaisuuden tutkimuskohde voisi olla seurakunnan päiväkerhotyössä toteutettavien huoltajien ja lapsen haastattelutilanteet sekä seurakunnan kasvatustyössä osallisuuden ja toimijuuden toteutuminen.

Opinnäytetyöprosessin tulos pyrkii vaikuttamaan päiväkerhotyön arkeen positiivisesti kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjan ja yhteiskunnan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan jäsentymisessä. Konkreettisenä opinnäytetyön tuloksena syntyi haastattelulomake lastenohjaajien käyttöön tilanteeseen, jossa he kohtaavat tulevan tai jo toiminnassa mukana olevan päivänkerholaisen sekä hänen huoltajansa. Haastattelulomake täytettiin tutussa ja turvallisessa kotiympäristössä yhdessä läheisen aikuisen kanssa. Tällöin mahdollistuu se, ettei lapsen halu miellyttää aikuista johda siihen, ettei lapsen todellinen mielipide tule kuulluksi. Aikaisemmin mukana olleet perheet voivat päivittää lomakkeen avulla kasvatusyhteistyön eri teemoja. Tällöin seurakunnan varhaiskasvatustoiminnasta tulee dokumentoidumpaa ja se mahdollistaa työntekijöiden työskentelyn kohti dokumentoidumpaa työtettä. Tällöin lapseen ja perheeseen liittyvät asiat eivät jää muistin varaan tai tapauskohtaisesti yksilöidyn työntekijän tiedostoihin. Tämä yhtenäistää dokumentointia ja luo tasapuolisuutta niin toisia työntekijöitä kuin myös perheitä kohtaan. Tämän kautta on myös mahdollisuus tiedottaa huoltajia yhtenäisistä toimintatavoista tai päivittää jo tuttuja toimintatapoja. Lomake on yksi suunnittelun, arvioinnin

ja dokumentoinnin väline. Tämän lisäksi se on yhteistyötoiveiden tiedustelemisen väline. Opinnäytetyön avulla on mahdollisuus luoda uutta toimintakulttuuria yhdenmukaisen käytännön mahdollistamiseen lapsen ja hänen huoltajansa haastattelutilanteessa. Toiveeni on, että opinnäytetyöni saa positiivisen muutosprosessin varhaiskasvatuksen tiimissä alulle tai jatkaa alkanutta prosessia. Arvokasta työtä tekevät lasten parissa työskentelevät ammattilaiset saisivat työn arkea kannattelevan työvälineen.

Teoriaan perehtyminen on kasvattanut asiantuntijuuttani ja rakentanut positiivisesti ammatillisuuttani. Opiskeluprosessi, jonka aloitin tammikuussa 2018, on kehittänyt asiantuntijuuttani varhaiskasvatuksesta niin yhteiskunnan kuin seurakunnan näkökulmista. Olen kiitollinen kaikesta siitä opista, jota tässä prosessissa olen saanut mukaani työn tekemiseen seurakunnan kasvatustyössä ja laajemmin kasvatustyössä.

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli käytännöntarve uudistaa haastattelulomake. Tavoitteiden määrittelyn kautta sain tiedon siitä mitä teoriataustaa työlleni tarvitsen. Tämän jälkeen etsin mallilomakkeita sekä yhteiskunnan että seurakunnan avoimista internet lähteistä. Huomasin, ettei seurakunnilla tai kirkolla ole omia lomakkeita olemassa tähän tarpeeseen. Tämä on yksi seurakuntien varhaiskasvatuksen kehittämiskohde. Opetushallituksen internetsivuilta löytää malliesimerkin mistä eri paikkakunnat saavat pohjan oman laadinnalle. Mielestäni tämä tukisi myös seurakunnan varhaiskasvatustyötä, jos kirkolla olisi oma pohja laadittuna vapaasti saatavilla.

LÄHTEET

- Aaltonen, R., Lehtinen, T., Leppänen, K., Peltonen, T., Tarvo, M-T., Tuunainen, P. & Viherä-Toivonen, A. (2008). Havainnointi ja pedagoginen tuki 3-5-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Saatavilla 27.3.2018 http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf
- Beilin, H. (2017). Piaget'n teoria. Teoksessa: R.Vasta. *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. (s. 109-160).
- Fonsén, E., Heikka, J. & Elo, J. (2014). Osallisuutta edistävän suunnittelun ta-
sot. Teoksessa: *Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuk-
sessa*. Suomen Varhaiskasvatus ry, (s. 80-95).
- Gjerstad, E. (2015). Kuka on kukkulan kuningas? Lasten ja aikuisten valtasuhteet kasvun tukena
- Hart, R. (1992). Children's participation from tokenism to citizenship. UNICEF International Child Development Centre. Saatavilla 10.9.2018 https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/childrens_participation.pdf
- Heikka, J., Fonsén, E., Elo, J & Leinonen, J. (toim.) (2014). Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Suomen Varhaiskasvatus ry.
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, T. & Fonsén E. (2017). Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa: *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (s. 56-68).
- Helminen, J. (2016) Sosiaaliohjauksen lähtökohtia ja käytäntöjä. Teoksessa: Helminen J. (toim.) *Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä*. (s. 14-28).
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2009). Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus.
- Hyvärinen, S. & Pösö, T. (2018). Lasten haastattelu lastensuojelussa. PS-kustannus
- Häkkinen, M. (2008). Dialogi – yhteinen kasvuprosessi, joka luo uutta. Teoksessa: T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma. *Lapsenkaltainen. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa*. (s. 88-102).
- Härkönen, U. (2008a). Teorian ja tutkimuskohteen vuorovaikutus – Bronfenbrennerin ekologinen systeemiteoria ihmisen kehittymisestä. Teoksessa: A. Niikko, I. Pellikka, & E. Savolainen. (toim.) *Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia kuninkaankartanonmäeltä*. (s. 21-39). Saatavilla 28.7.2018: sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/pdf/harkonen.pdf
- Härkönen, U. (2008b). New pedagogical systems theory and early childhood education culture. Teoksessa U. Härkönen, E. Savolainen (toim.) *International Views on Early Childhood Education*. (s. 1-40). Saatavilla 28.7.2018. sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/varhais/harkonen.pdf
- Härkönen, U. (2009). Pedagogical systems theory and model for sustainable human development in early childhood education and care (ECEC). *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 11 (2), (s. 77-86). Saatavilla 28.7.2018. <https://content.sciendo.com/view/journals/jtes/11/2/article-p77.xml>

- Järvinen-Taubert, J. & Valtonen, P. (2016). Leikkiä, osallisuutta ja yhteistyötä –uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tukiaineisto yksiköiden johtajille. OSAKE. Saatavilla 27.3.2018. <http://static.beyondcreative.fi/1/eevent/materials/13/6bf3475f368b728ff56d66e620cb2b97.pdf>
- Karlsson, L. (2012). Lapsinäkökulmisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa: L. Karlsson & R. Karimäki (toim.), *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaa*. (Kasvatusalan tutkimuksia, 57). Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura. (s. 17-63).
- Kaskela, M., Kekkonen, M. (2006). Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta - Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen.
- Kataja, E. (2014). Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa: *Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. Suomen Varhaiskasvatus ry. (s. 56-79).
- Kekkonen, M. (2012). Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja
- Kettukangas, T. & Härkönen, U. (2014). Lasten osallisuus perustoiminnoissa. Teoksessa: *Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. Suomen Varhaiskasvatus ry. (s. 96-114).
- Kirkkohallitus. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Saatavilla 1.7.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/\\$FILE/Kohtaamisen_kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/D369F10AF9D44A9FC22577A500368BD5/$FILE/Kohtaamisen_kirkko.pdf)
- Kirkkohallitus. (2008). Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisryhmä, kirkon kasvatus ja nuorisotyö. Saatavilla 1.6.3018. http://www.evlsk.fi/files/346/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf
- Kirkkohallitus. (2013). Lapset seurakuntalaisina. Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2013. Saatavilla 1.6.2018. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/\\$FILE/KH_lapset_www.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/A135233A105C6571C225770000309FFB/$FILE/KH_lapset_www.pdf)
- Kirkkohallitus. (2014). Kohtaamisen kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 7. Saatavilla 1.6.2018. <https://evl.fi/tietoa-kirkosta/strategiat>
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. (2015). Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille.
- Kokkolan suomalainen seurakunta. Historia. Saatavilla 1.9.2018 <http://www.kokkolansuomalainenseurakunta.fi/ylapalkin-linkit/viestinta/kokkolan-suomalaisen-seurakunnan-historiaa>
- Kokkolan suomalainen seurakunta. Väestötiedot. Saatavilla 1.9.2018 <https://www.kokkolansuomalainenseurakunta.fi/hallinto/vaestotietoja-2>
- Kokkolan suomalainen seurakunta. Toiminta.Saatavilla 1.9.2018. https://www.kokkolansuomalainenseurakunta.fi/toiminta/lapset_ja_perheet
- Koskimies, M., Pyhäjoki & J., Arnkil, T. (2012). Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi.
- Kotkan kaupunki. *Lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma*. Saatavilla 1.5.2018. https://www.kotka.fi/.../18911_Lapsikohtainen_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf

- L 22.4.1999/523. Henkilötietolaki. Saatavilla [https://www. finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523)
- L HE 9/2018. Henkilötietosuojalaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018>
- L 26.11.1993/1054. Kirkkolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- L 21.5.1999/621. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L6P23>
- L 8.11.1991/1055 v. 1993. Kirkkojärjestys. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- L 540/2018. Varhaiskasvatustalaki. Saatavilla. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Lahden kaupunki. *Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma*. Saatavilla 1.5.2018 <https://peda.net/lahti/varhaiskasvatus/vasu2017/pdj-tat/pdjlv/lvll2/lv2>.
- Leinonen, J. (2014). Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.), *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus. (s.16–40).
- Lipponen, L., Kumpulainen, K. & Hilppö, J. (2013). Haluan, voin ja osaan: Lasten toimijuuden rakentuminen päiväkodissa. Teoksessa: K. Karila & L. Lipponen (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. (s.159-175).
- Marttila, M. (2016). Sosiaaliohjaus varhaiskasvatustyössä. Teoksessa J. Helminen. (toim.) *Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä*. (s. 56-70).
- Mattila, S. (2013). Lapsi ja aikuinen vuorovaikutuksessa. Teoksessa. S. Saarinen (toim.) *Tää olis keskellä*. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. (s. 60-67).
- Muhonen, M. & Tirri, K. (2008). Mitä on kristillinen kasvatus? Teoksessa J. Porkka. *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. (s. 63-82).
- Mustola, M., Mykkänen, J., Böök, M L. & Kärjä, A-V. (toim.). (2015). Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa.
- Nyysölä, N. (2015). Kuva puhuttaa. Teoksessa M. Mustola, J. Mykkänen., M L, Böök. & A-V. Kärjä (toim.). Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. (s. 25-34).
- Ojell, R. (2009). Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja eli Vake. Teoksessa T. Kangasmaa, H. Petäjä & P. Vuorelma. *Lapsenkaltainen. Uskonnolliskatsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa*. Helsinki: Lasten Keskus Oy. (s. 121–125).
- Ojell, R. (2013). Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa: S, Saarinen. *Tää olis keskellä*. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. (s. 17-31).
- Opetushallitus. (2016). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavilla. 13.3.2018. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Opetushallitus. Lapsen vasun mallilomake. Saatavilla 1.5.2018. http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/varhaiskasvatuksen_jarjestaminen/lapsen_vasu
- Petäjä, H. & Ojell, R. (2017). Kunnan ja evankelisluterilaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyö. Teoksessa: Haapasalo, Petäjä,

- Vuorelma, Glad, Sandén, Pulkkinen & Tahvainen (toim.). *Varhaiskasvatus katsomusten keskellä*. (s. 87-96).
- Pruuki, L. (2010). Miten puhun ja kuuntelen? Dialogisuus varhaiskasvatuksessa ja erityisesti sen uskontokasvatuksessa. Teoksessa: M. Ubani, A. Kallioniemi & J. Luodeslampi. (toim.). *Kokonaisvaltainen kasvatus, lapsi ja uskonto*. Helsinki: Lasten Keskus Oy. (s. 89-103).
- Oulun kaupunki. *Aloituskeskustelupohja*. Saatavilla 1.5.2018. <https://www.ouka.fi/oulu/paivahoito-ja-esiopetus/lomakkeet>
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja
- Rintakorpi, K. (2014). Pedagoginen dokumentointi välineenä 1-3 -vuotiaiden osallisuuteen päivähoidon aloitusvaiheessa. Teoksessa: J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.), *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus. (s. 133-154).
- Riekkinen, W (2008). Kristillisen kasvatuksen lähtökohdista. Teoksessa J. Porkka. *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. (s. 83-93).
- Rimpelä, M. (2013). Kasvatuskaaoksesta yhteiseen ymmärrykseen. Teoksessa: A-L. Lämsä (toim.) *Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaihdutus perheiden kanssa*. (s. 17-47).
- Saarinen, S. (2013). Suunnittelu seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: S. Saarinen (toim.) *Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa*. Lasten Keskus. (s. 117-127).
- Taipalsaaren kunta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavilla 1.5.2018. <https://www.taipalsaadi.fi/fi/palvelut/kasvatus-ja-opetus>
- The Norwegian National Committees for research ethics (2014). General guidelines for research ethics. Saatavilla 1.9.2018 <https://www.etikkom.no/en/ethical-guidelines-for-research/general-guidelines-for-research-ethics/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos.
- Turja, L. (2010). Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. Teoksessa: L. Turja & E. Fonsén (toim.) *Suuntana laadukas varhaiskasvatus. Professori Eeva Hujasen Matkassa*. (s. 30-47). Saatavilla: Turja, L. (2011). Lapset osallisina – kohti uutta varhaiskasvatuskulttuuria. *Varhaiskasvatus tänään. Suomen Varhaiskasvatus ry:n verkkolehti*, (s. 24-35).
- Turja, L (2011). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. (s. 41-54).
- Turja, L & Vuorisalo, & M (2017). Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa: M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim). *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. (s. 36-55).
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2009). Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakoarvioinnin. 2009 Helsinki
- Vantaan kaupunki. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavilla 1.5.2018. <http://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus>
- Vehkalahti, K. (2014). Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät.

- Venninen, T. (2014). Vaikuttamisen ympyrä varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: *Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa*. Suomen Varhaiskasvatus ry. (s. 155-169).
- Virkki, P. (2015). Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Publications the University of Eastern Finland. Dissertations in Education, Humanities, and Theology No 66
- Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen P. & Suokas, M. (2011.) *Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen*. Stakesin katsaus. Saatavilla 23.2.2018 <https://www.businessfinland.fi/globalassets/julkaisut/matkaopas.pdf>
- Vogt, I. (2016). Voimavarakeskeinen lähestymistapa sosiaaliohjauksessa. Teoksessa J. Helminen. (toim.) *Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä*. (s. 29-43).

LIITTEET

Liite 1. Lapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomake lastenohjaajille

Salassapidettävä
Julkisuuslaki 23-24 §

Hyvä päiväkerholapsen huoltaja,

järjestämme yhteisen tapaamisen Teidän ja lapsenne kanssa kerhokauden alussa. Yhteiset keskustelut ja sovitut asiat kirjataan alla olevalle lomakkeelle.

Yhteistyömme on toimintamme pohja. Antamanne tiedot ovat luottamuksellisia ja tärkeitä kasvatusyhteistyön toteuttamisessa. Arvostamme yhteistyössä avoimuutta. Meille on tärkeää jokaisen perheen hyvinvointi. Halumme olla kanssanne rakentamassa yhteistyötä tukien ja vaalien lapsenne parasta. Olemme valmiita keskustelemaan vaikeistakin asioista. Tällöin luotamme siihen, että yhteistyöllä saavutamme parhaan tuloksen. Teemme työtämme ihmisyyttä ja yksilöllisyyttä kunnioittavien arvojen pohjalta.

Tätä lomaketta päivitetään tarvittaessa kerhokauden alussa tai muulloinkin toiveestanne kerhokauden aikana. Täytetyt lomakkeet säilytetään asianmukaisesti arkaluonteisen tiedon vaatimalla tavalla.

Päiväkerhoasioissa voitte olla yhteydessä kerhon vastaavaan lastenohjaajaan tai toiminnasta vastaavaan varhaiskasvatuksen ohjaajaan.

1. Yhteystiedot ja lomakkeen täyttöpäivä

Lomakkeen täyttöpäivä ____/____ 20____	Lapsen muut hakijat:
Lapsen nimi:	Nimi:
Osoite:	Puhelinnumero:
Huoltajan/-ien nimi:	Nimi:
Osoite/-et (jos eri kuin lapsen)	Puhelinnumero:
Puhelinnumero/t:	

2.Lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet

Lapsen ajatuksia	<p>Mistä asioista sinä pidät?</p> <p>Mitä sinusta on mukava tehdä?</p> <p>Ketkä ovat sinulle tärkeitä ihmisiä?</p> <p>Mitä asioita osaat jo?</p> <p>Mitä asioita harjoittelet?</p>
------------------	--

3.Kasvatusyhteistyön rakentuminen ja sen kehittäminen

Huoltajan /-ien ajatuksia	<p>Mikä lastasi ilahduttaa?</p> <p>Millaisista asioista lapsenne on kiinnostunut?</p> <p>Mitä asioita hän harjoittelee?</p> <p>Millaisia kysymyksiä teillä on lapsen kasvatukseen liittyen?</p> <p>Millaisia toiveita tai odotuksia teillä on päiväkerhotyölle?</p> <p>Millaisia toiveita teillä on yhteistyöllemme päiväkerhon henkilökunnan kanssa?</p> <p>Millaisia toiveita teillä on yhteistyöllemme perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön?</p>
---------------------------	--

4.Päiväkerhotoiminnan kristillinen kasvatus

Ajatuksianne	<p>Millaisia toivomuksia teillä on päiväkerhotoiminnan kristilliselle kasvatukselle?</p> <p>Millaiseen kristilliseen kasvatukseen lapsenne on tottunut perheessänne?</p> <p>Millaisista teemoista tai aiheista kokisitte olevan hyötyä lapsellenne?</p> <p>Toiveenne seurakuntamme varhaiskasvatustyölle / -toiminnalle?</p>
--------------	--

	<p>Mitä muuta haluatte sanoa?</p>
--	-----------------------------------

Kiitos vastauksestanne!

Liite 2. Lastenohjaajan palautelomake

PALAUTELOMAKE

Lastenohjaajan käyttämästä päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa haastattelulomakkeesta

Hyvä lastenohjaaja,

Olet juuri käyttänyt uutta haastattelulomaketta päiväkerholapsen ja hänen huoltajansa keskustelutilanteessa. Pyydän ystävällisesti palautetta tällä lomakkeella haastattelulomakkeen sisällöstä ja sen käytöstä. Toivon, että täytät tämän lomakkeen, kun olet haastatellut yhden päiväkerhoryhmän kaikki tai lähes kaikki perheet. Jos sinulla on useampi ryhmä useammassa toimipisteessä, riittää yhden toimipaikan yhden ryhmän haastattelutilanteen jälkeen annettu palaute. Palauta lomake täyttämisesi jälkeen sovitusti lapsityöntoimistoon.

Haastattelulomakkeen laadinta on osa sosionomi (AMK) opinnäytetyötäni. Toivon, että vastaat rehellisesti oman kokemuksesi pohjalta. Palautteesi on arvokasta, sillä sen avulla haastattelulomaketta on mahdollista muokata palvelemaan kasvatusyhteistyötä perheiden kanssa vielä paremmin.

Tähän palautelomakkeeseen saat vastata anonyyminä. Vastauksia käsittelen luottamuksellisesti ja tutkimustyölle asetettujen asetusten ja eettisten periaatteiden mukaisesti. Opinnäytetyön arvioinnin jälkeen hävitän vastaukset arkaluonteisen tiedon vaatimusten mukaisesti. Halutessasi voit lukea opinnäytetyöni julkisesta, kaikille avoimesta Thesus -tietokannasta.

Vastanneille tarjoan pullakahvit kiitokseksi teidän omassa tiimipalaverissa lähiesimiehenne kanssa sovittuna ajankohtana.

Vastauksestasi ja yhteistyöstä kiittäen

Sirpa Karjalainen

Sosionomi (amk) -Kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja / lastentarhanopettaja opiskelija

Helsingin Diakonia-ammattikorkea koulu

Mikäli sinulla on kysyttävää, tavoitat minut tarvittaessa parhaiten sähköpostitse

1. Ole hyvä ja anna palaute haastattelulomakkeesta. Merkitse mielipidettäsi vastaava numero ympyröimällä se. 1= olen täysin eri mieltä, 2= olen jokseenkin erimieltä 3= en osaa sanoa, 4= olen jokseenkin samaa mieltä, 5= olen täysin samaa mieltä.

Lapsen ja hänen huoltajan haastattelussa käytettävän lomakkeen tavoitteiksi asetettiin vanhojen lomakkeiden uudistaminen sekä päivittäminen vastaaman osallisuuteen ja kasvatusyhteistyöhön (vuorovaikutteisuuteen).

Toiveena oli myös se, että lomake on käyttäjäystävällinen.

a) Lomakkeen kysymykset ovat selkeitä?

1 2 3 4 5

b) Lomakkeen kysymysten määrä on sopiva lapsen näkökulmasta katsottuna?

1 2 3 4 5

c) Lomakkeen kysymysten määrä on sopiva huoltajan näkökulmasta katsottuna?

1 2 3 4 5

d) Lomakkeen kysymysten määrä on sopiva työntekijän näkökulmasta katsottuna?

1 2 3 4 5

e) Lomakkeen kysymykset tukevat mielestäni lapsen osallisuutta?

1 2 3 4 5

f) Lomakkeen kysymykset tukevat mielestäni huoltajan osallisuutta?

1 2 3 4 5

g) Lomakkeen kysymykset tukevat mielestäni vuorovaikutuksen kehittymistä lapsen kanssa?

1 2 3 4 5

h) Lomakkeen kysymykset tukevat mielestäni kasvatusyhteistyön kehittymistä huoltajan kanssa?

1 2 3 4 5

2. Millaista eroa oli aikaisemmalla haastattelutavallasi ja uuden lomakkeen käytöllä lapsen ja huoltajan haastattelutilanteessa? Kerro vapaasti.

3. Miten olet huomionnut lomakkeen kautta saatuja tietoja varhaiskasvatus toiminnassa? Anna esimerkkejä.

4. Mitä haluat vielä sanoa?

5. Haluan vielä sanoa

Jäitkö kaipaamaan jotakin kysymystä haastattelulomakkeeseen?

Kyllä jään _____

Olisin toivonut kysyttävän

Mielestäni kysymykset olivat riittävät _____

Lämmin kiitos vastauksestasi!